আমাৰ এই পৃথিৱীখন

(কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ শিক্ষাবিভাগৰ দ্বাৰা পুৰস্কৃত)

শ্ৰীনিৰ্ম্মলেশ্বৰ শৰ্ম্মা, বি-এল

লয়াৰ্চ বুক ষ্টল
গুৱাহাটী • অসম

প্ৰকাশক ঃ
শ্ৰীবিচিত্ৰনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা, বি-এল
লয়াৰ্চ বুক ষ্টল
গুৱাহাটী ঃ অসম।

চতুৰ্থ সংস্কৰণ

মূল্য ঃ ১.২৫ পইচা মাত্ৰ

মুদ্ৰক ঃ
শ্ৰীকালীচৰণ পাল
নবজীৱন প্ৰেছ
৬৬ গ্ৰে ষ্ট্ৰীট, কলিকতা-৬

ডম্বৰু আৰু মহীধৰ দুয়ো সৰু কালৰে পৰা নলে-গলে লগা বন্ধু। দুয়ো একেখন পঢ়াশালিতে পঢ়িছিল। কালৰ গতিত ডম্বৰু ওৰফে শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া আজি এজন শিক্ষাবিভাগৰ ডাঙৰ কাম কৰা মানুহ। মহীধৰে পঢ়াশালিৰ মাথোন কেইটামান শ্ৰেণীলৈকে পঢ়ি এৰি পেলালে। তথাপি দুয়োৰো বন্ধুত্ব একে দৰেই আছে।

নিজে নেদেখা ডাঙৰ জগতখনৰ বিষয়ে জানিবলৈ মহীধৰৰ বৰ হেপাহ। তেওঁ নানা প্ৰশ্ন সুধি ডম্বৰুলৈ চিঠি লেখে। শইকীয়াই যিমান দূৰ পাৰে সিমান সহজ কথাত সেই প্ৰশ্ন বিলাকৰ উত্তৰ দিবলৈ চেষ্টা কৰে। এনেকুৱা চিঠি কেইখনমানৰ পৰাই এই পুথিখনৰ সৃষ্টি হৈছে।

চিঠি—১

গুৱাহাটী
২।৫।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

তোমাৰ চিঠিখন পালোঁ। তুমি চিঠিখনত বহুত কথা সুধিছা। সকলোবিলাকৰ উত্তৰ দিয়া মোৰ পক্ষে অসম্ভৱ। পৃথিৱীখন বৰ ডাঙৰ। ইমান ডাঙৰ যে ইয়াৰ কথা কৈ কৈ শেষ কৰিব নোৱাৰি। তথাপি সাগৰত মাণিক বোটলাৰ দৰে ময়ো গিয়ানৰ সাগৰত বুৰ দি দি মাজে মাজে দুই চাৰিটা কথা তোমাক কৈ যাম। এতিয়া তোমাৰ ভাইগত মাণিকেই পৰে নে নাই শামুকৰ খোলা পৰে সেইটো হলে ক'ব নোৱাৰোঁ। সাগৰত মাণিক বোটলাৰ কথা কৈ লেঠাহে লগালোঁ। কথাটো তোমাক বুজাই ক'ব লাগিব।

মাণিক দেখিছানে? নেদেখিলেও নিশ্চয় নাম শুনিছা। মাণিক হ'ল এবিধ বহুমূলীয়া ৰত্ন। সাগৰৰ তলত থকা এবিধ শামুকৰ পেটত ইয়াক পোৱা যায়। বুৰ মাৰিব জনা মানুহে সাগৰৰ

তলৰ পৰা এই শামুকবিলাক বুটলি আনে। সকলো শামুকৰ পেটতে মাণিক নাথাকে। কাচিত দুই এটাৰ পেটতহে মাণিক পোৱা যায়। এই কাৰণেই মাণিকৰ বৰ দাম। মানুহে বাম

সাগৰৰ তলত মাণিক বুটলিছে

পানীতো মাণিক ওলোৱা শামুকৰ খেতি কৰিবলৈ ধৰিছে। এই বিলাক মাণিকৰ দাম সস্তা।

ইমান পৰ তোমাক মাণিকৰ কথা কলোঁ। এতিয়া অসম দেশখনৰ বিষয়ে অলপ কওঁ।

আদিতে অসম দেশখনৰ নাম কামৰূপ আছিল। আজিকালি আমাৰ এখন জিলাৰ নামহে কামৰূপ। আহোমবিলাক অহাৰ পিচত আমাৰ দেশখনৰ নাম অসম হয়।

অসমত নানা ঠাইৰ মানুহ আহি বাস কৰিছে—যেনে বঙালী, হিন্দুস্থানী, মাৰোৱাৰী, পঞ্জাবী, চোটনাগপুৰী ইত্যাদি। ইয়াৰ বাহিৰেও পাহাৰবিলাকত গাৰো, খাচিয়া, মিকিৰ, নগা, লুছাই আদি জাতিয়ে বাস কৰে। অসমত নানা ধৰমৰ আৰু নানা ভাষা কোৱা মানুহ আছে। মুঠতে অসমখনক অকণমানি ভাৰতবৰ্ষ বুলিয়েই ক'ব পাৰি। অকণমানি ভাৰতবৰ্ষ বুলি কিয় কৈছোঁ সেইটো কথা অলপ বুজাই কওঁ।

ভাৰতবৰ্ষখনত নানা জাতিৰ, নানা ধৰমৰ আৰু নানা ভাষা কোৱা মানুহ আছে। এই সকলোবিলাক মানুহ অসমত পোৱা যায়। বহুতে অসমত থিতাপি হৈ থাকিবলৈ লৈছে। এই মানুহবিলাক বেলেগ বেলেগ জাতি, বেলেগ বেলেগ ধৰম আৰু বেলেগ বেলেগ ভাষা কোৱা হলেও সকলোৱেই একেখন দেশৰ মানুহ। এই দেশখনৰ নাম হৈছে ভাৰতবৰ্ষ। অসমখন ভাৰতবৰ্ষৰ এটা ভাগহে। আমি কোৱা কথাত

অসমখনক দেশ বুলি কওঁ। কিন্তু প্ৰকৃততে অসমখন ভাৰতবৰ্ষৰ এখন প্ৰদেশ। দেশ এখনৰ ভাগ এটাকেই প্ৰদেশ বুলি কোৱা হয়। আজি-কালি প্ৰদেশক ৰাজ্য বোলে।

আজিলৈ সামৰিলোঁ। সৰহকৈ খালে ঘিঁউ বা মৌৰেও আমুৱায়। অহাবাৰৰ চিঠিখনৰ কাৰণে কিছুমান নতুন কথা থলোঁ। বেয়া নাপাবা দেই। ইতি—

তোমাৰ

শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

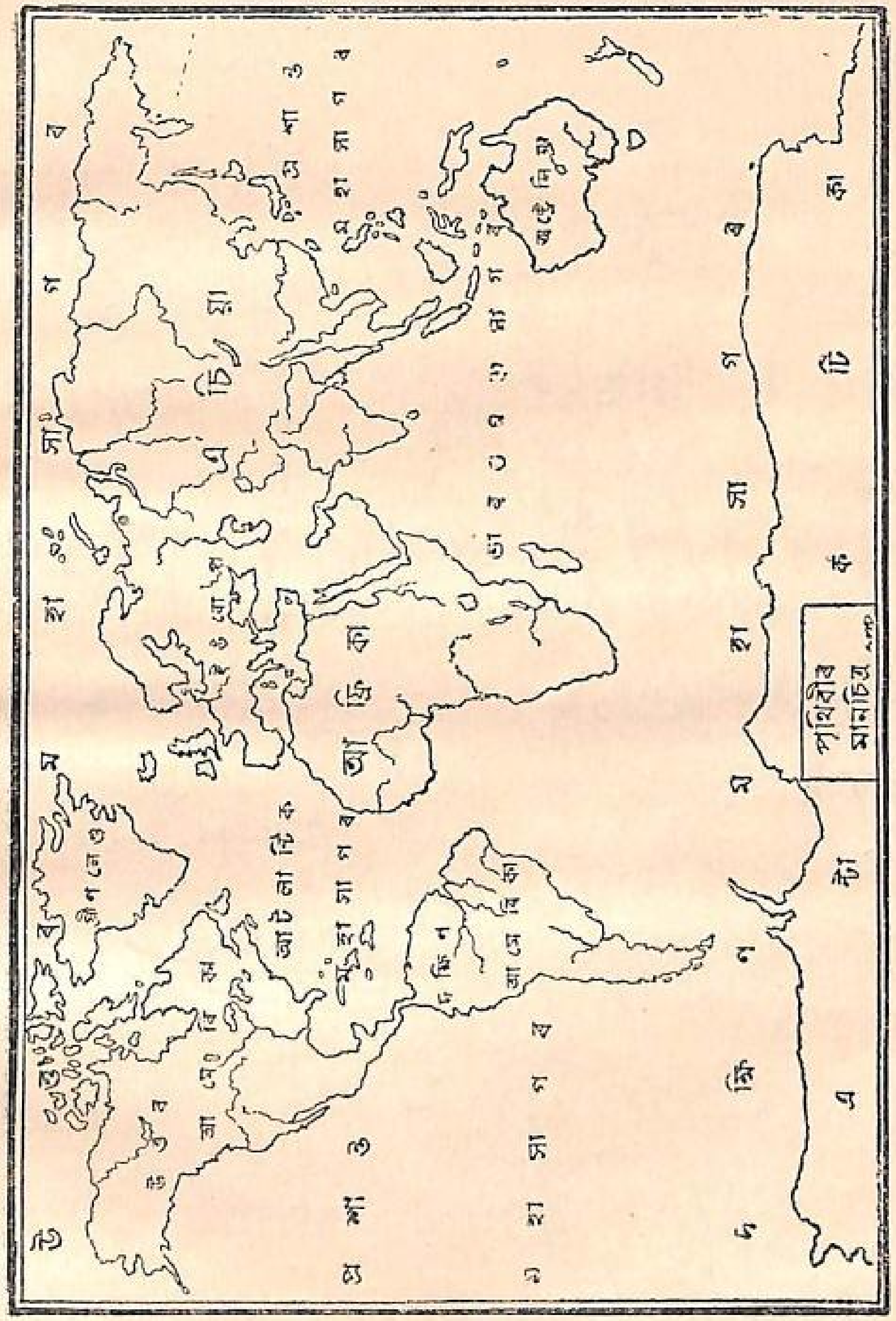

পৃথিৱীৰ মানচিত্ৰ

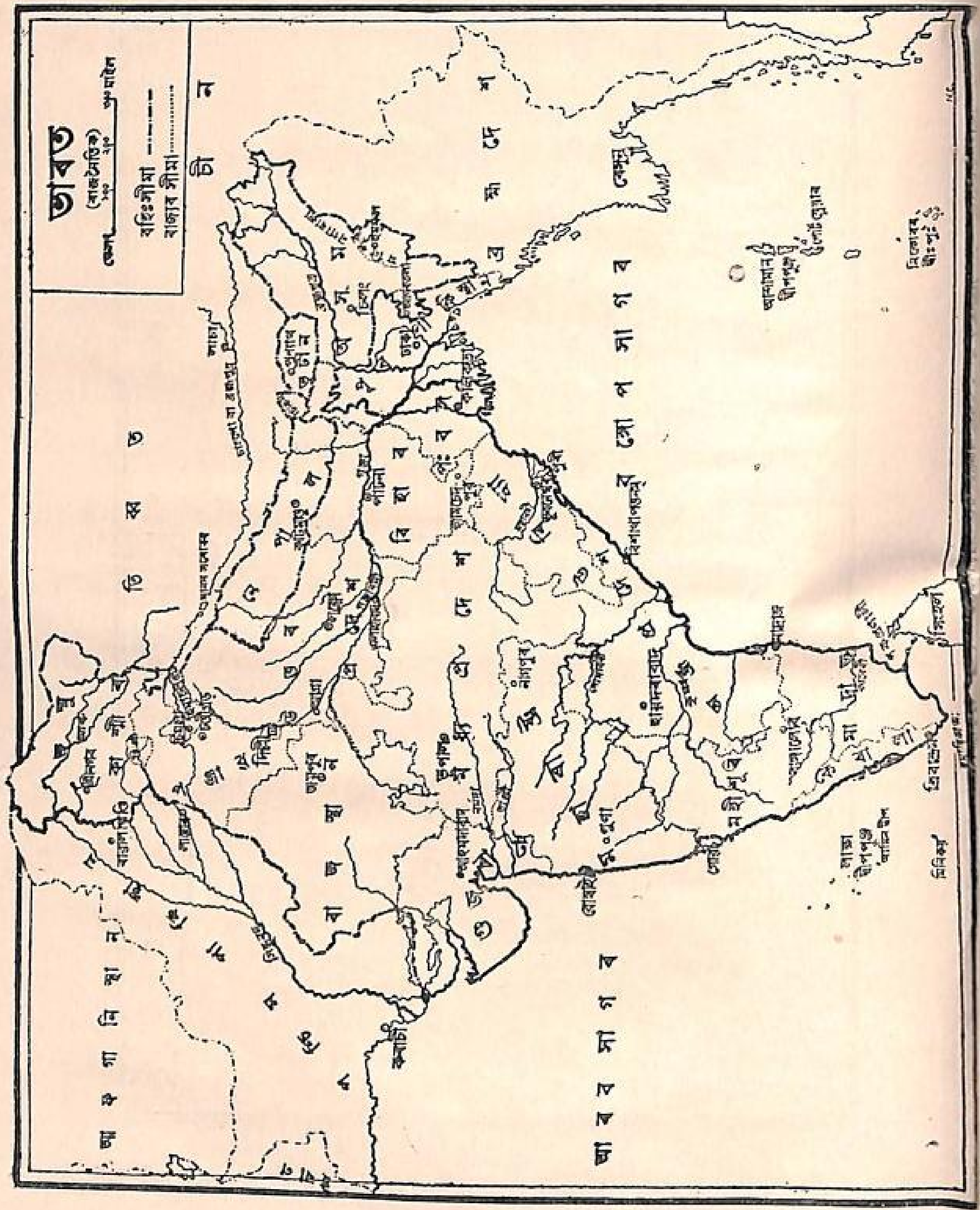

চিঠি—২

গুৱাহাটী

২১।৫।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

মোৰ আগৰ চিঠিখনৰ কথাবিলাক পঢ়ি ভাল পোৱা শুনি বৰ বং পালোঁ। কিবা নুবুজিলে আকৌ সুধিবা দেই। মই যিমান পাৰোঁ সিমান

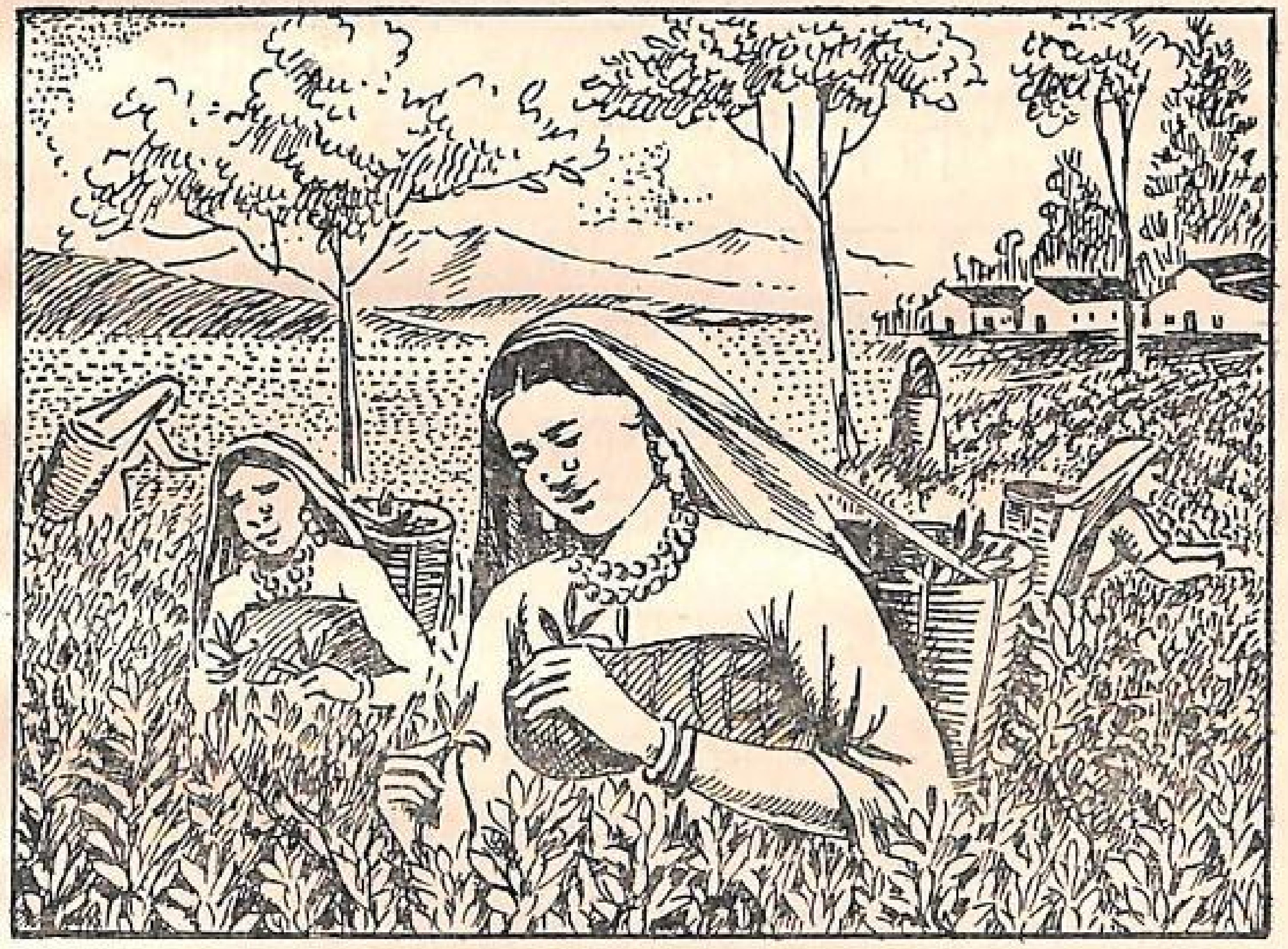

চাহ বাগিছা

সহজ কথাৰে বুজাই দিবলৈ চেষ্টা কৰিম। এতিয়া অসমৰ চাহ আৰু পেট্ৰলৰ বিষয়ে অলপমান কওঁ।

অসমৰ পৰা আন দেশলৈ যোৱা বস্তুৰ ভিতৰত চাহেই প্ৰধান। পৃথিৱীৰ আধা চাহ অকল অসমতেই হয়। তোমালোকৰ সেইফালে বহুত চাহ-বাগিছা আছে। চাহ-বাগিছাবিলাক দেখিবলৈ বৰ ধুনীয়া নহয়নে ? আমি চাহত চেনি আৰু গাখীৰ দি খাওঁ। পৃথিৱীৰ সৰহভাগ মানুহেই এইদৰে খায়। কিন্তু ভুটীয়াবিলাকে আৰু তিব্বতৰ মানুহে চাহত গাখীৰ নিদিয়ে। তেওঁলোকে চাহ-পাত সিজাই তাত মাখন আৰু নিমখ দি খায়। কিছুমান মানুহে গৰম দিনত চেঁচা চাহত বৰফ দি খায়। কিছুমানে আকৌ চাহত নেমুটেঙাৰ ৰস দি খায়!

এতিয়া পেট্ৰলৰ কথা কওঁ। মটৰগাড়ী চলোৱা তেলকেই আমি পেট্ৰল বুলি কওঁ পেট্ৰল ডিগবৈত পোৱা যায়। পৃথিৱীৰ আ বহুত ঠাইতো পেট্ৰল পোৱা যায়। ভাৰত যিমান খিনি পেট্ৰলৰ দৰকাৰ তাৰ এশ ভাগ আঠ ভাগহে ডিগবৈত পোৱা যায়। বাকীখিনি বিদেশৰ পৰা আনিব লাগে।

বৰ্ত্তমান ডিগবৈৰ বাহিৰেও উজনি অসমৰ আন আন কিছুমান ঠাইতো তেল পোৱা গৈছে এতিয়া অসমত আগতকৈ বেছি তেল উৎপন্ন হয়

পেট্ৰল মাটিৰ তলৰ পৰা চিধাই মটৰ-গাড়ীত ভৰাব পৰা অৱস্থাত পোৱা নাযায়। মাটিৰ তলৰ পৰা যিখিনি জুলীয়া বস্তু ওলায় তাত বহুত আন বস্তু মিহলি হৈ থাকে। সেইখিনি চাফ কৰি বেলেগ বিধৰ তেল তৈয়াৰ কৰা হয়। মটৰ-গাড়ী চলোৱা তেল, এৰোপ্লেন চলোৱা তেল, লেমত ব্যৱহাৰ কৰা কেৰাচিন তেল আদি সকলোবিধ মাটিৰ তলৰ পৰা ওলোৱা সেই জুলীয়া বস্তুখিনিৰ পৰাই তৈয়াৰ কৰা হয়। মমবাতিও তাৰে পৰাই কৰে।

কথাত কথা বাঢ়ে। পেট্ৰলৰ লগতে এৰোপ্লেনৰ কথা ক'বই লাগিল। এৰোপ্লেন বুলিলে আজিকালি সকলোৱে বুজে। আমি ঘৰুৱা কথাত এৰোপ্লেনক উৰাজাহাজ বুলি কওঁ।

আকাশেদি মানুহ কেনেকৈ উৰি ফুৰে কথাটো ভাবিলে আচৰিত যেন লাগে। বহুত বছৰৰ আগেয়ে মানুহে এই কথাটো ভাবিবকে নোৱাৰিছিল। তেতিয়া মানুহে গৰম বতাহ ভৰাই বেলুন উৰুৱায়েই সন্তুষ্ট আছিল। আমাৰ বহুতে বেলুন দেখা নাই। তেওঁলোকে জানিবৰ কাৰণে বেলুন কি সেই বিষয়ে অলপ কওঁ।

বেলুন ফুটবলৰ দৰে কাগজেৰে সজা এটা

ঘূৰণীয়া বস্তু। ইয়াৰ তলফালে এটা ডাঙৰ বিন্ধা থাকে। সেই বিন্ধাইদি বেলুনটোৰ ভিতৰত

উৰাজাহাজেৰে খোৱা বস্তুৰ যোগান ধৰিছে

গৰম বতাহ সুমাই দিয়া হয়। গৰম বতাহেৰে বেলুনটো ভৰি পৰিলে ই লাহে লাহে ওপৰলৈ

উঠিবলৈ ধৰে। এবাৰ দুজনমান মানুহে এটা বৰ ডাঙৰ বেলুন সাজিলে। বেলুনটোৰ তলত এটা খৰাহি লগাই দিছিল। খৰাহিটোত দুটামান সৰু সৰু জীৱ-জন্তু তুলি দিলে। গৰম বতাহ সুমাই দিয়াত বেলুনটো ওপৰলৈ উঠি গ'ল। বহুত সময়ৰ মূৰত যেতিয়া বেলুনটো নামিল, তেতিয়া দেখা গ'ল যে জীৱ কেইটা নিৰাপদে আছে। তেতিয়া মানুহ কেইজনে তাতোকৈ এটা ডাঙৰ বেলুন সাজিলে। বেলুনটোৰ তলত আগৰ দৰে এটা খৰাহি দিয়া হ'ল। এইবাৰৰ খৰাহিটো আগতকৈ ডাঙৰ। দুজনমান মানুহে মৰসাহ কৰি খৰাহিটোত উঠিল। বেলুনটোত গৰম বতাহ সুমাই দিয়াত ই ওপৰলৈ উঠি গ'ল। সকলোৰে ভাবিছিল যে মানুহ দুজন নিশ্চয় মৰিব। কিন্তু বেলুনটো নামিলত দেখা গ'ল তেওঁলোকে আকাশত ফুৰি চাকি ভালে ভালেই আহিছে। মানুহে আকাশত উৰি ফুৰাৰ এয়ে প্ৰথম আৰম্ভণ। মানুহে পিচলৈ কাগজৰ সলনি আন বস্তুৰে বেলুন সাজিছিল—কাৰণ কাগজ বেগতে ফাটে। গৰম বতাহৰ সলনি এবিধ গেছ সুমাই দিছিল।

ইয়াৰ আগেয়েও মানুহে আকাশত উৰিবলৈ

যত্ন কৰিছিল। চৰাইৰ ডেউকাৰ দৰে দুয়ো বাহুত দুখন ডাঙৰ ডাঙৰ পাখি বান্ধি বহুত ওপৰৰ পৰা জপিয়াই পৰিছিল। ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকৰ কি অৱস্থা হ'ল সেইটো নকলেও হ'ব।

ইয়াৰ পিচত মানুহে কল বা ইঞ্জিনৰ সহায়ত আজিকালি আমি আকাশত উৰি ফুৰা দেখা এৰোপ্লেন সাজিবলৈ শিকিলে। কিন্তু আজিকালিৰ এৰোপ্লেন, প্ৰথম অৱস্থাৰ এৰোপ্লেনতকৈ বহুত ভাল হৈছে।

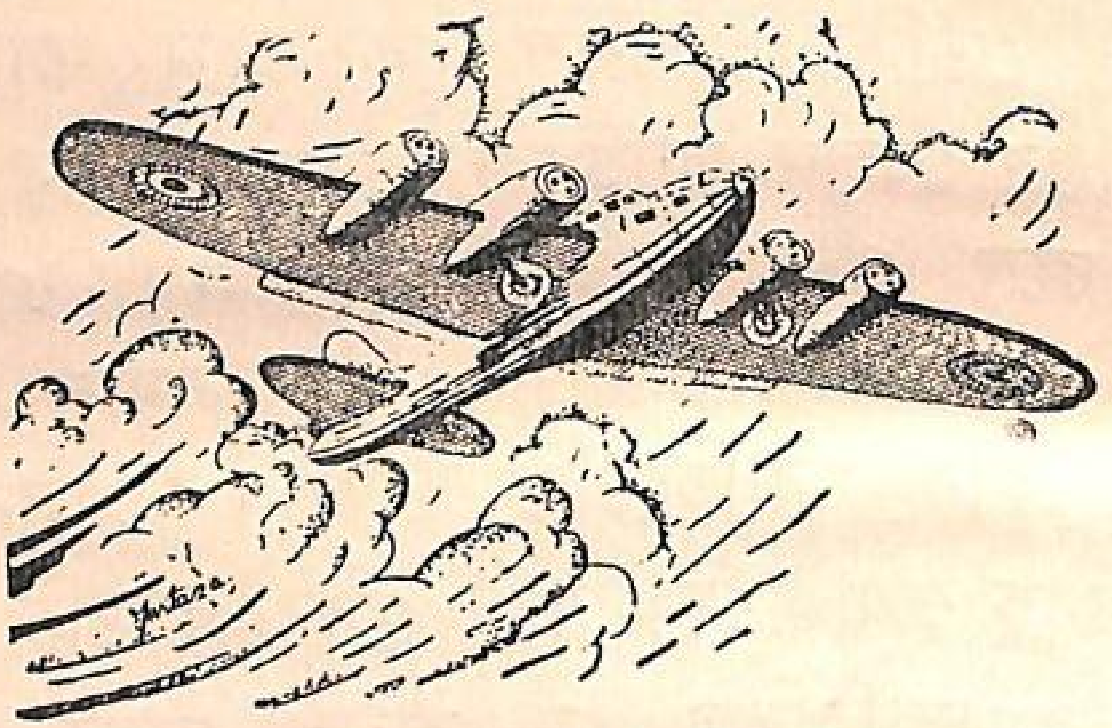

বোমা পেলোৱা উৰাজাহাজ

কিছু বছৰৰ আগেয়ে জেপেলিন বা আকাশী জাহাজ বুলি এবিধ আকাশত উৰা বস্তু আছিল। ই এৰোপ্লেনতকৈ বহুত ডাঙৰ আছিল আৰু তাত বেছি মানুহ যাব পাৰিছিল। কিন্তু কিছুমান অসুবিধাৰ কাৰণে মানুহে জেপেলিন ব্যৱহাৰ

কৰিবলৈ এৰি দিলে। জেপেলিনক বেলুনৰেই পিচৰ খাপ বুলি কব পাৰি। জেপেলিনতো এটা মোনা থাকে। কিন্তু ই ফুটবলৰ দৰে ঘূৰণীয়া নহয়। ই দীঘলীয়া। মোনাটোত গেছ সুমাই দিলে ই ওপৰলৈ উঠি যায়। মোনাটোৰ তলত মানুহ বহিব পৰা কোঠা আৰু ইঞ্জিন থাকে। জেপেলিনৰ মোনাটোত কেবাটাও কোঠা থাকে। এটা কোঠা ফালিলেও বাকী কোঠা কেইটাৰ সহায়ত ই তলত নপৰাকৈ থাকে।

আজিৰ চিঠিখন আন দিনাতকৈ দীঘলীয়া হ'ল। দীঘলীয়া নকৰি উপায়ো নাই। এটা কথাৰ পিচত ইটো কথা আপোনা-আপুনি আহি পৰে। আশা কৰোঁ তোমাৰ ভাল। ইতি—

তোমাৰ
শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

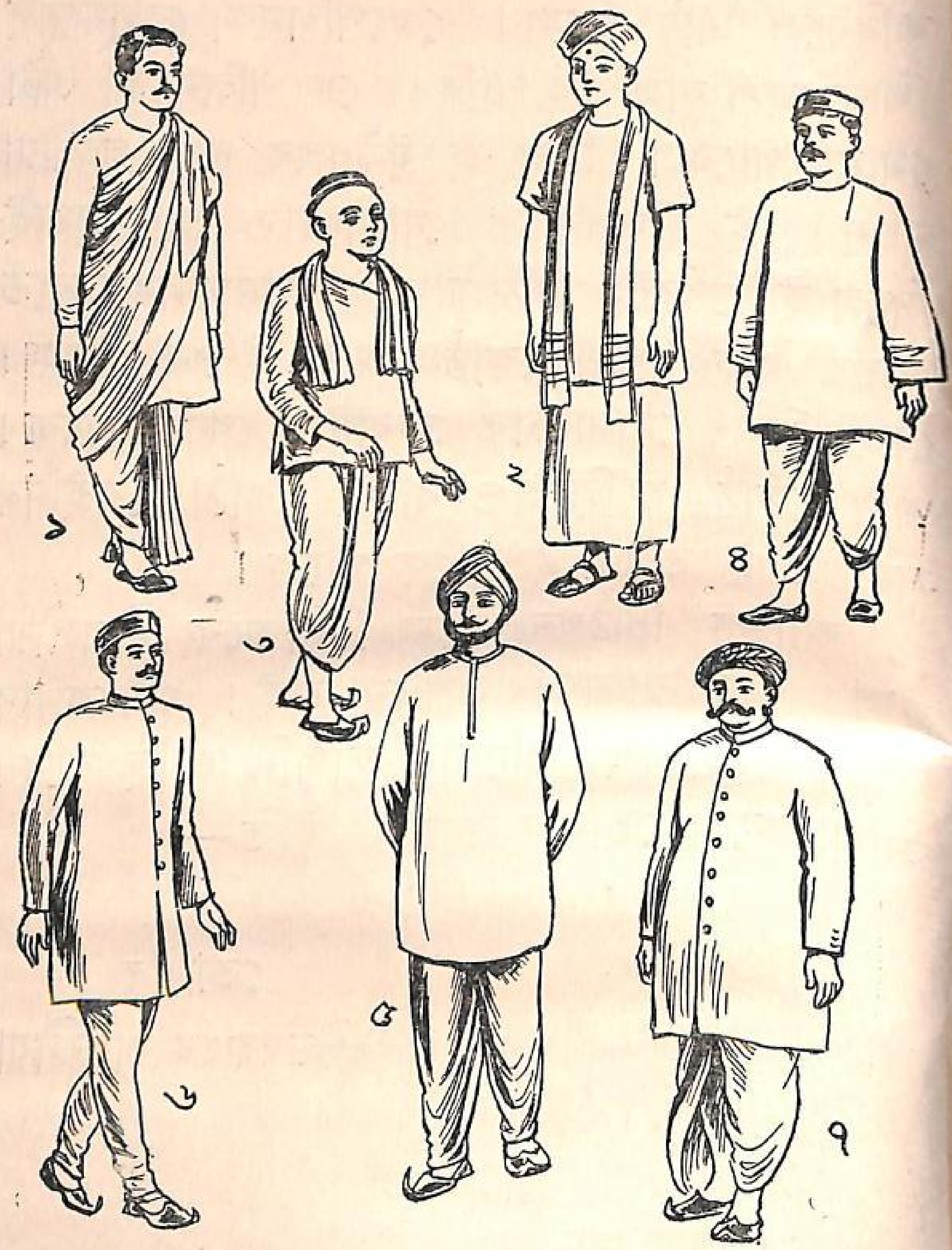

(১) বঙ্গালী, (২) মাদ্ৰাজী, (৩) উৰিয়া, (৪) বিহাৰী,
(৫) পঞ্জাবী, (৬) উত্তৰপ্ৰদেশৰ মানুহ, (৭) মাৰোৱাৰী।

মিকিৰ ছোৱালী

গাৰো

আঁকা

চাওঁতাল

নগা পৰিয়াল

আৰব দেশৰ মানুহ

কোল

ভীল

নিগ্ৰো জাতিৰ মানুহ

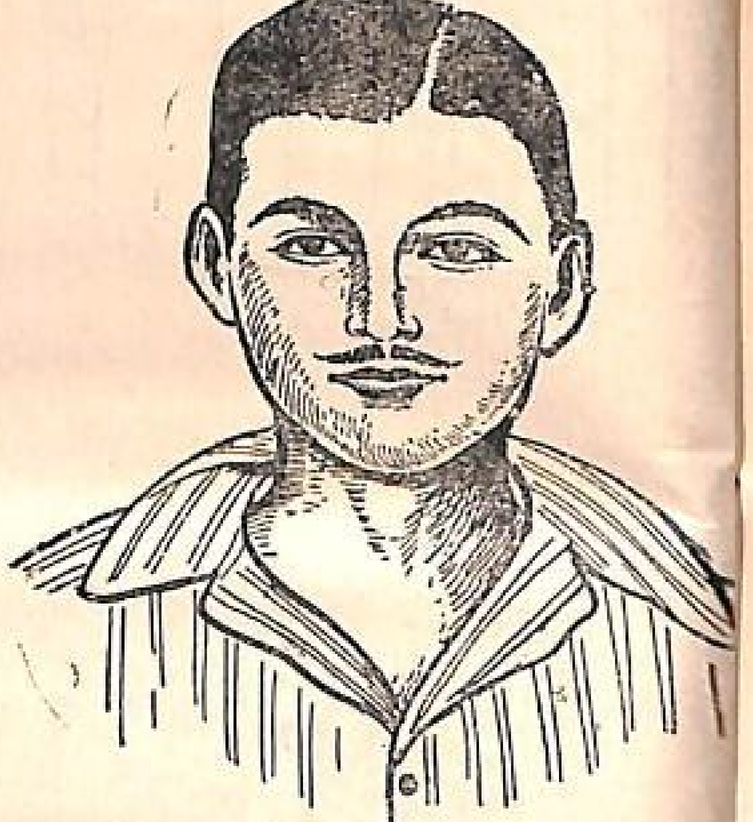

ককেচীয় জাতিৰ মানুহ

ৰে'ড ইণ্ডিয়ান

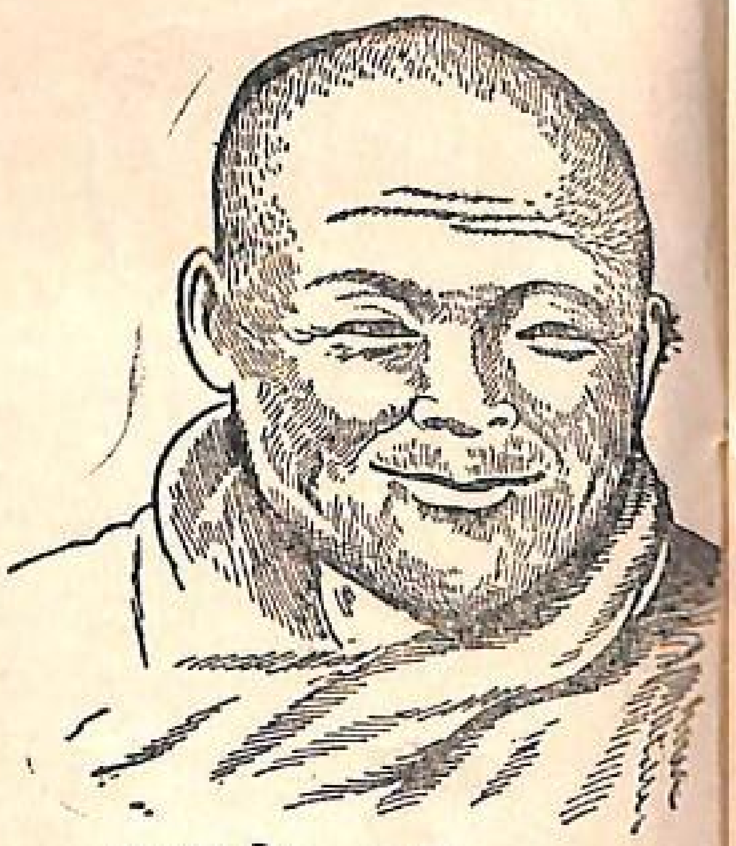

মঙ্গোলীয় জাতিৰ মানুহ

তিব্বতী ল'ৰা

চীনদেশৰ ল'ৰা-ছোৱালী

ইউৰোপীয় ল'ৰা-ছোৱালী

জাপানী ল'ৰা-ছোৱালী

চিঠি—৩

গুৱাহাটী
২।৬।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

আগৰ চিঠিখনত মানুহে আকাশত কেনেকৈ উৰি ফুৰিবলৈ শিকিলে সেই বিষয়কে ঘাইকৈ লিখিছোঁ। মানুহে আকাশত উৰি ফুৰিবলৈ শিকাৰ পৰা দূৰ ঠায়ো ওচৰ হৈ পৰিছে। আজিকালি মানুহে কেইদিনমানৰ ভিতৰতে গোটেই পৃথিৱীখন ঘূৰি আহিব পাৰে। আগেয়ে কেইবা বছৰো লাগিছিল।

আগেয়ে অসমৰ ভিতৰত এঠাইৰ মানুহ আন এঠাইলৈ গ'লে বিদেশলৈ যোৱা বুলি ভাবিছিল। এই কাৰণেই আগেয়ে আমাৰ মাজত "ন'গৈ নগাৱঁৰ বাতৰি কোৱা", "কোনোবা ধুবুৰী পালেগৈ", "শদিয়ালৈ নাযাবা......" ইত্যাদি কথাৰ প্ৰচলন আছিল। আজিকালি আমাৰ বহুতেই ইংলেণ্ড, আমেৰিকা, ৰাছিয়া, চীন, জাপান, ফ্ৰান্স, মিচৰ আদি দেশ ঘূৰি আহিছে। এসময়ত এইটো সপোনৰ কথা

আছিল। সাগৰ পাৰ হ'লে জাত যায় বুলি মানুহৰ ধাৰণা আছিল। বিলাতৰ পৰা আহি মানুহ পৰাচিত হৈছিল। আমাৰ নিজৰ দেশতে মানুহ তীৰ্থলৈ গ'লে নিজৰ শৰাধ কৰিহে গৈছিল।

উৰাজাহাজ ওলোৱাৰ পৰাই মানুহে এইদৰে অলপ সময়ৰ ভিতৰতে পৃথিৱীৰ সকলো ঠাইলৈকে যাব পৰা হৈছে। কিন্তু মানুহে যে অকল উৰাজাহাজেৰে দেশ ভ্ৰমণ কৰে এনে নহয়; ৰেল জাহাজেৰেও কৰে। সকলো ঠাইলৈকে ৰেল নাযায়। মাজত সাগৰ আছে। জাহাজেৰে মানুহ সাগৰ পাৰ হয়। বোম্বাইত জাহাজত উঠি বিলাতলৈ যাব পাৰি।

নানা ঠাইত ঘূৰিলে মানুহৰ মন বহল হয়; বহুত কথা শিকে। পিচত মানুহে বুজে যে মানুহৰ গাৰ বৰণ আৰু ধৰম বেলেগ হ'লেও সকলো মানুহেই একে। মানুহৰ সাজ-পাৰ, ধ্ৰৰণ-কৰণ আৰু চেহেৰা বেলেগ বেলেগ থাকে কাৰণে মানুহক বেলেগ বেলেগ যেন লাগে। এইবিলাক কিয় বেলেগ বেলেগ হয় সেইবিষয়ে অলপ কওঁ।

ভাৰতবৰ্ষ এখন গৰম দেশ। জাৰকালিৰ

দিনকেইটা মাথোন ঠাণ্ডা হয়। গৰমত মানুহ বৰকৈ ঘামে। এই ঘাম কাপোৰত লাগি ধৰে। চুৰিয়া হৈছে চিলাই নথকা এখনীয়া কাপোৰ। বেছি গৰমতো চুৰিয়া পিন্ধিলে গৰম নালাগে। এইবিলাক কাৰণেই আমাৰ দেশৰ বেছি ভাগ মানুহে আগৰে পৰা চুৰিয়া পিন্ধে।

ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতে আকৌ সকলো ঠাইত সমান গৰম বা ঠাণ্ডা নহয়। গৰমো বেলেগ বেলেগ বিধৰ হ'ব পাৰে। অসমৰ যিটো গৰম পঞ্জাবৰ সেইটো গৰম নহয়। অসমৰ গৰম সেমেকা। পঞ্জাবৰ গৰম শুকান। জাৰকালি পঞ্জাবত বৰ ঠাণ্ডা হয়। জাৰকালি তাত এনে এটা পোছাক পিন্ধা দৰ্কাৰ যিটোৱে মানুহক ঠাণ্ডা বতাহৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পাৰে। চুৰিয়াই মানুহক ঠাণ্ডা বতাহৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰে। সেই কাৰণে পঞ্জাবত বহুত মানুহে পায়জামা পিন্ধে।

আৰব দেশখন দিনত বৰ গৰম। তাত প্ৰায়ে বালিৰ ধুমুহা হয়। বালিৰ পৰা ৰক্ষা পাবৰ কাৰণে তেওঁলোকে গাত হলোচোলা পিন্ধে আৰু কপাল ঢকাকৈ মূৰত এখন কাপোৰ লয়।

ইউৰোপত বছৰৰ বেছিভাগেই ঠাণ্ডা।

ইউৰোপ মানে কি বুজিলানে? ইংৰাজবিলাক থকা দেশখনক বিলাত বা ইংলেণ্ড বোলে। যিখন মহাদেশৰ ভিতৰত বিলাত আছে সেই মহাদেশখনক ইউৰোপ বোলে। আমাৰ ভাৰতবৰ্ষ থকা মহাদেশখনৰ নাম এচিয়া।

ইউৰোপৰ মানুহে কোট পেণ্ট পিন্ধে। এই পোছাকটো ঠাণ্ডা ঠাইৰ কাৰণে উপযোগী। আজি-কালি গোটেই পৃথিৱীৰ মানুহে নিজৰ পোছাকৰ উপৰিও কোট পেণ্ট পিন্ধিবলৈ ধৰিছে।

ইমান বেলি পোছাকৰ কথা কলোঁ। এতিয়া ধৰণ-কৰণৰ কথা কওঁ। পৃথিৱীৰ সকলো জাতিয়ে সভ্যতাৰ জখলাত সমানে আগবঢ়া নাছিল। আমাৰ ভাৰতবৰ্ষৰ মানুহে যি কালত সভ্য ভাবে চলন-ফিৰণ কৰিছিল, তেতিয়া ইংলেণ্ডৰ মানুহে গুহাত বাস কৰিছিল। অকল ভাৰতবৰ্ষৰ মানুহেই যে অতি পুৰণি কালৰ পৰা সভ্য আছিল এনে নহয়। চীন আৰু মিচৰ দেশৰ মানুহো অতি পুৰণি কালৰে পৰাই সভ্য হৈ আছিল। কালৰ গতিত ইউৰোপৰ দেশ বিলাকে বহুত উন্নতি কৰি গ'ল। তেওঁলোকে বহুত বিষয়ত আমাতকৈ আগবাঢ়ি গৈছে। তেওঁ-লোকৰ উন্নতিৰ মূলত ঘাইকৈ হৈছে—কল-

কাৰখানাবিলাক। আজিকালিৰ যুগক কল-কাৰখানাৰ যুগ বুলি কব পাৰি। ইউৰোপৰ জাতিবিলাকে বহুত বিষয়ত উন্নতি কৰি গ'লেও ভাৰত, চীন আৰু মিচৰৰ মানুহৰ ধৰণ-কৰণ আৰু নানা কথাত পুৰণিকলীয়া সভ্যতাৰ চিন পোৱা যায়। অকল সেয়ে নহয়, আমি যিবিলাক জাতিক অসভ্য বুলি কওঁ সেইবিলাক জাতিৰ মাজতো কিছুমান বৰ ভাল নিয়ম আছে। মানুহৰ চাল-চলন আৰু ধৰণ-কৰণ নানা কাৰণে বেলেগ হয়।

আৰু বহুত কথা থাকিল। আজিলৈ সামৰিলোঁ। পিচৰখন চিঠিত লিখিম। ইতি—

তোমাৰ
শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

চিঠি—৪

গুৱাহাটী
১০।৬।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

যোৱা চিঠিখনত কিছুমান কথা কবলৈ বাকী থাকিল। এতিয়া সেইবিলাক বুলি কওঁ। মানুহৰ গাৰ বৰণ আৰু আকৃতি বেলেগ বেলেগ হয়, থকা ঠাইৰ জল-বায়ু আৰু অৱস্থাৰ পৰা। দেশ এখনৰ বতাহ পানীকে আমি জল-বায়ু কওঁ। ঠাণ্ডা ঠাইৰ মানুহবিলাক বগা হয় আৰু গৰম ঠাইৰ মানুহবিলাক ক'লা হয়। চাহাববিলাকৰ দেশ ঠাণ্ডা কাৰণে তেওঁলোকৰ গাৰ বৰণ বগা। আফ্ৰিকাৰ নিগ্ৰোবিলাক ঘোৰ ক'লা, কাৰণ তেওঁ-লোকে আদিৰ পৰা আফ্ৰিকাৰ দৰে গৰম দেশ এখনত বাস কৰি আহিছে। পৰ্ব্বতীয়া ঠাইত বাস কৰা মানুহবিলাকৰ শৰীৰ আটিল। তেওঁ-লোকে পৰ্ব্বতৰ পৰা উঠা-নমা কৰোঁতে কৰোঁতে তেওঁলোকৰ শৰীৰ বলী, নিপোটল আৰু আটিল হৈ পৰে।

জল-বায়ুৰ কাৰণে একে মানুহেই বেলেগ

বেলেগ দেশত থাকিলে দেখিবলৈ বেলেগ বেলেগ হৈ পৰে। তুমি এজন চাহাব, এজন পঞ্জাবী আৰু এজন ইৰাণী একে জাতিৰে মানুহ বুলিলে বিশ্বাস কৰিবানে? পণ্ডিত সকলে কয়, তেওঁলোক পূৰ্ব্বত একে জাতিৰেই মানুহ আছিল। তেওঁলোকৰ আদি ঘৰ ৰুছ দেশৰ ইউৰাইল পৰ্ব্বতৰ দক্ষিণত। তেওঁলোকৰ কিছুমান ভাৰতলৈ আহে, কিছুমান ইউৰোপলৈ যায় আৰু কিছুমান ইৰাণ আদি দেশলৈ যায়। এই মানুহবিলাকক আৰ্য্য বোলে। সংস্কৃত ভাষা, ইৰাণৰ ফাৰ্চী ভাষা আৰু ইউৰোপৰ ভাষা বিলাকৰ মাজত এতিয়াও মিল দেখা যায়।

ভাৰতৰ সকলো মানুহেই আৰ্য্য নহয়। আৰ্য্য বিলাকৰ বাহিৰে ভাৰতত দ্ৰাবিড়ী নামেৰে এটা অতি পুৰণি জাতি আছে। তেওঁলোক আৰ্য্যবিলাকৰ আগেয়ে ভাৰতবৰ্ষলৈ আহিছিল। তেওঁলোকে ঘাইকৈ ভাৰতৰ দক্ষিণ ফালে, অৰ্থাৎ মাদ্ৰাজ আদি ঠাইত বাস কৰে। ভাৰতৰ পূবফালে, ঘাইকৈ অসমত আৰ্য্য জাতিৰ লগতে মঙ্গোলীয় জাতিয়ে বাস কৰে। নগা, কুকি, লুচাই, মিকিৰ, কছাৰী আদি মঙ্গোলীয় জাতিৰ মানুহ। চীন, জাপান, তিব্বত, বৰ্ম্মা,

ভিয়েটনাম, ইণ্ডোনেচিয়া আদি উত্তৰ আৰু উত্তৰ-পূৰ এচিয়াৰ গোটেই বিলাক দেশেই মঙ্গোলীয় জাতিৰ মানুহৰ দেশ। এচিয়াৰ আন ঠাইতো কম পৰিমাণে মঙ্গোলীয় জাতিৰ মানুহ আছে। ইউৰোপত কেৱল মাত্ৰ তুৰস্ক, হাঙ্গেৰী আৰু ফিনলেণ্ডত মঙ্গোলীয় জাতিৰ মানুহ আছে; কিন্তু সেইবিলাক দেশত মঙ্গোলীয় জাতিৰ মানুহ আন জাতিৰ লগত মিহলি হৈছে। ৰুছ দেশত ঠায়ে ঠায়ে মঙ্গোলীয় জাতিৰ মানুহ আছে। আমেৰিকাৰ আদিমবাসীবিলাকো মঙ্গোলীয় আছিল।

পৃথিৱীত নিগ্ৰো বুলি এটা জাতি আছে। নিগ্ৰো নামটো বোধকৰো তুমি শুনিছা। যোৱা যুদ্ধৰ সময়ত আমেৰিকান চাহাব বিলাকৰ লগত অহা কিছুমান ক'লা আৰু হটঙা মানুহ নিশ্চয় দেখিছিলা। সেই মানুহ বিলাকক নিগ্ৰো বোলে। নিগ্ৰোবিলাক আচলতে আমেৰিকাত আদিৰে পৰা বাস কৰা মানুহ নহয়। বহুত বছৰৰ আগেয়ে তেওঁলোকক আফ্ৰিকাৰ পৰা আমেৰিকালৈ বনুৱা হিচাবে লৈ যোৱা হৈছিল। আজিকালিৰ আমেৰিকান নিগ্ৰোবিলাক সেই বনুৱা বিলাকৰে পো-নাতি।

আফ্ৰিকা মহাদেশখনেই নিগ্ৰো জাতিৰ আচল

ঘৰ। ইয়াৰ বাহিৰে আন্দামান নিকোবৰ দ্বীপ
আৰু অষ্ট্ৰেলিয়াত নিগ্ৰোজাতিৰ মানুহ আছে
ভাৰতবৰ্ষতো নিগ্ৰো জাতিৰ মানুহৰ ছাট দেখ
যায়।

মানুহ জাতিৰ ঘাই ঠাল বিলাকৰ বিষয়ে
কলোঁ। অহাবাৰৰ চিঠিত তোমাক কিছুমান
দেশৰ বিষয়ে কম। ইতি—

তোমাৰ
শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়

চিঠি—৫

গুৱাহাটী
২১।৬।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

আজি তোমাক পৃথিৱীৰ কেইখনমান দেশৰ বিষয়ে কম। ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰে নেপাল দেশ। নেপালী মানুহ আমাৰ অসমত ভৰি আছে। তেওঁলোকে ঘাইকৈ গাখীৰৰ কাৰবাৰ কৰে। বৰ সাহিয়াল যুঁজাৰু জাতি বুলি নেপালৰ গুৰ্খা বিলাকৰ গোটেই পৃথিৱীতে নাম আছে। নেপালৰ বেছি ভাগ মানুহেই হিন্দু। কিন্তু বৌদ্ধও যথেষ্ট আছে।

নেপালৰ উত্তৰে তিব্বত দেশ। তিব্বত দেশ বৌদ্ধ ধৰ্ম্মৰ প্ৰধান ঠাই। ইয়াৰ ধৰ্ম্মগুৰু বিলাকক লামা বোলে। তিব্বতৰ উত্তৰে চীন দেশ। বৰ্ত্তমান তিব্বতখন চীনদেশৰ তলত।

পৃথিৱীৰ অতি পুৰণি সভ্য জাতিবিলাকৰ ভিতৰত চীনা জাতিটোও এটা। সভ্য জগতৰ বহুত আহিলা চীনদেশতেই প্ৰথমতে বাহিৰ হয়।

তাৰে কেইটামানৰ কথা ইয়াত কওঁ। কাগজ প্ৰথমতে চীনদেশতে তৈয়াৰ কৰা হয়। পিচত ইউৰোপৰ মানুহবিলাকে কাগজ তৈয়াৰ কৰিবলৈ শিকে। সাগৰৰ মাজত পূব, পশ্চিম, উত্তৰ, দক্ষিণ এই চাৰি দিশ ধৰিব নোৱাৰি। জাহাজ কোনমুৱা হৈ গৈছে সেইটো বুজিবলৈ জাহাজ চলোৱা মানুহে কম্পাছ নামে এবিধ যন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰে। চীনা বিলাকেই প্ৰথম কম্পাছ বাহিৰ কৰে। আগেয়ে মানুহে হাতেৰে কিতাপ লিখিছিল। চীনা বিলাকে প্ৰথম ছপাশাল বাহিৰ কৰি কিতাপ ছপা কৰিবলৈ ধৰে। চীনা বিলাকৰ পিচতহে পৃথিৱীৰ আন আন জাতিবিলাকে কিতাপ ছপা কৰিবলৈ শিকে। খাৰ-বাৰুদো প্ৰথম চীন দেশত বাহিৰ হয়।

চীন দেশত এটা আচৰিত বস্তু আছে। পৃথিৱীৰ সকলো দেশৰ মানুহে সেইটো চাবলৈ আহে। সেইটো হৈছে—চীনৰ গড়। বাহিৰা শত্ৰুৰ আক্ৰমণৰ পৰা চীন দেশক ৰক্ষা কৰিবলৈ সেইটো সজা হৈছিল। পৃথিৱীৰ ক'তো ইমান দীঘল আৰু আহল-বহল গড় নাই।

চীনদেশৰ পূবে সাগৰৰ মাজত জাপান। কেইবাটাও দ্বীপ গোটখাই জাপান দেশ হৈছে। চাৰিওফালে পানীৰে বেৰি থকা ঠাইকে দ্বীপ বোলে। আমাৰ অসম দেশৰ মাজুলীও এটা দ্বীপ। মাজুলীৰ চাৰিওফালে নৈ আছে। কিন্তু জাপানৰ চাৰিওফালে সাগৰ আছে।

জাপান দেশৰ মানুহবিলাকে অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে উন্নতি কৰিছে। এই যুগত এচিয়াৰ দেশবিলাকৰ ভিতৰত জাপানেই আটাইতকৈ বেছি উন্নতি কৰিছিল। যোৱা যুদ্ধত হাৰি জাপান কিছু নিশকতীয়া হ'ল। এতিয়া আকৌ লাহে লাহে জাপানৰ বেহা-বেপাৰ আৰু কল-কাৰখানা বিলাকে ঠন ধৰি উঠিছে। এসময়ত জাপানৰ বস্তুৰে পৃথিৱীৰ বজাৰ উপচি পৰিছিল।

জাপানৰ দৰে পৃথিৱীৰ কোনো দেশে ইমান সস্তাকৈ বস্তু দিব নোৱাৰিছিল। জাপানীবিলাকে কৰিব নোৱৰা বস্তু একো নাছিল। ইউৰোপত যিমানে ন ন বস্তু ওলায়, তেওঁলোকে কিছুদিনৰ পিচতে ঠিক তেনেকুৱা ধৰণৰ একোটা বস্তু কৰি পেলায়।

জাপানীবিলাক অকল চাহাববিলাকক নকল কৰা বিধৰ জাতি নহয়। তেওঁলোকৰ নিজৰ বহুত সুকীয়া ভাল গুণ আছে। তেওঁলোকে চাহাববিলাকৰ ভাল ভাল গুণবিলাক লৈছিল

অথচ নিজৰ পুৰণা ভাল নীতি-নিয়মবিলাক এৰি পেলোৱা নাছিল। বহুত সময়ত ঘৰুৱা শিল্পৰ উন্নতিৰ কাৰণে কল-কাৰখানাৰ সহায় লৈছিল। ঘৰুৱা শিল্প কাক বোলে জানানে? তুই এটা ঘৰুৱা শিল্পৰ কথা ক'লে বুজিব পাৰিবা। তাঁত বোৱাটো এটা ঘৰুৱা শিল্প। আমাৰ তিৰোতা-বিলাকে ঘৰতে তাঁত ব'ই কাপোৰ উলিয়ায়। সেই কাপোৰ বেচি তেওঁলোকে ধন ঘটিবও পাৰে। বাঁহ-বেতৰ খৰাহি পাচি সজাটোও এটা ঘৰুৱা শিল্প। সেইবিলাক মানুহে ঘৰতে সাজে আৰু বেচি পইচা পায়।

জাপানীবিলাক খেতি-বাতিত বৰ চৌকস্। আজিকালি আমাৰ ইয়াৰ মানুহেও জাপানী-বিলাকৰ ধৰণে ধান খেতি কৰিবলৈ শিকিছে। তেওঁলোকৰ ধৰণে ধান খেতি কৰিলে বেছি ধান পায়।

যোৱা মহাযুদ্ধৰ সময়ত আমেৰিকানবিলাকে জাপানৰ দুখন ডাঙৰ নগৰ এটম বোমা পেলাই ধ্বংস কৰি পেলায়। নগৰ দুখনৰ নাম হৈছে—নাগাচাকি আৰু হিৰোচিমা।

আজি-কালি এটম বোমাৰ নাম বহুতেই শুনিছে। এটা এটম বোমাই এখন নগৰ ধ্বংস

কৰিব পাৰে! কথাটো ভাবিলেই আচৰিত যেন লাগে। কিন্তু আজি-কালিৰ যুগত এইটোও সঁচা হৈছে। এতিয়া যিবিলাক এটম বোমা ওলাইছে সেইবিলাক আগৰবিলাকতকৈ বহুত গুণে বেছি শক্তিশালী। কেইটামান এটম বোমাই পৃথিৱীখনৰ বহুত ঠাইৰে চিন নাইকিয়া কৰিব পাৰে।

এতিয়া আমাৰ ওচৰ-কাষৰৰ দেশ কেইখন-মানৰ কথা কওঁ। আগেয়ে জাৰকালি আমাৰ দেশলৈ ইৰাণী বুলি কিছুমান মানুহ আহিছিল। তেওঁলোকে গাওঁ-ভূঁই, নগৰ-চহৰ সকলোতে ছুৰী-কটাৰী, কেচি, ক্ষুৰ আদি বেচি ফুৰিছিল। এইবিলাক কামত তেওঁলোকৰ মতা মানুহতকৈ তিৰোতা মানুহহে বেছি পাৰ্গত আছিল। ইৰাণী বিলাক ইৰাণৰ মানুহ। পাৰশ্য দেশকে ইৰাণ বোলে। পাৰশ্য দেশৰ বিষয়ে অলপ কওঁ। তুমি বোধকৰো জানা যে মুছলমান ছাত্ৰবিলাকে স্কুলত ফাৰ্চী নামে এটা ভাষা পঢ়ে। ফাৰ্চী ভাষাটো ইৰাণৰ ভাষা।

বম্বেৰ ফালে পাৰ্চী নামেৰে এটা জাতি আছে। এওঁলোক আগৰ ইৰাণৰ মানুহ। ইৰাণ দেশখন মুছলমানবিলাকে দখল কৰিলত তাৰ মানুহবিলাকে ইছলাম ধৰ্ম্ম লয়। ইছলাম ধৰ্ম্ম

মানে কি বুজিলানে? মুছলমান বিলাকৰ ধৰ্ম্মকেই ইছলাম ধৰ্ম্ম বোলে। ইৰাণৰ কিছুমান মানুহে ইছলাম ধৰ্ম্ম নললে। তেওঁলোকে ভাৰতবৰ্ষলৈ গুচি আহিল। এওঁলোকেই পাৰ্চী নামেৰে জনাজাত। পাৰ্চীবিলাক বেহা-বেপাৰত বৰ পটু মানুহ। তেওঁলোকৰ মাজত বহুত ধনী মানুহ আছে। তেওঁলোকে জুই পূজা কৰে। তেওঁলোকৰ ধৰ্ম্মপুথিৰ ভাষাৰ লগত আমাৰ পুৰণি সংস্কৃত ভাষাৰ বহুত মিল আছে। পাৰ্চীবিলাকৰ এটা নিয়ম মন কৰিবলগীয়া। মানুহ মৰিলে তেওঁলোকে হিন্দুৰ দৰে পুৰি নেপেলায় বা মুছলমানৰ দৰে কবৰ নিদিয়ে। তেওঁলোকে এবিধ ওখ টঙিঘৰৰ ওপৰত শটো থৈ দিয়ে। শগুন আহি তাতে সেইটো খাই পেলায়। কেৱলমাত্ৰ হাড়খিনিহে পৰি থাকে।

আমাৰ ইয়ালৈ আগেয়ে যিবিলাক ইৰাণী আহিছিল সেই বিলাক সাধাৰণতে অঘৰী আছিল। একে ঠাইতে থিতাপি হৈ নথকা মানুহকে অঘৰী বোলে। আমাৰ ভাৰতবৰ্ষতো কিছুমান অঘৰী জাতি আছে। তেওঁলোকে ইৰাণীবিলাকৰ দৰে নগৰে-গাৱেঁ ঘূৰি ফুৰে আৰু মুকলি ঠাই পালেই তম্বু তৰি কেইদিনমানৰ কাৰণে বাস কৰে।

ইউৰোপৰ প্ৰত্যেক দেশতেই অঘৰী আছে। তাত তেওঁলোকক 'জিপ্‌ছী' বোলে। জিপ্‌ছীবিলাকৰ ভাষাৰ পৰা মানুহে ঠাৱৰাইছে যে তেওঁলোক পূৰ্ব্বে ভাৰতবৰ্ষৰ পৰাই গৈছিল।

এতিয়া কাবুলীবিলাকৰ কথা কওঁ। তেওঁলোকক য'তে ত'তে দেখিবলৈ পোৱা যায়। তেওঁলোকে সুদলৈ টকা ধাৰ দি ফুৰে। আগেয়ে তেওঁলোকে গৰম কাপোৰ, বাদাম, আখৰোট, মনাক্কা আদি শুকান ফল আৰু হিং বেচি ফুৰিছিল। আজিকালি সেইবিলাকৰ কাৰবাৰ বৰকৈ নকৰে। কাবুলীবিলাক ক'ৰ মানুহ জানানে? ভাৰতৰ পশ্চিম সীমাত আফগানিস্থান নামে এখন দেশ আছে। সেই দেশখনৰ ৰাজধানীৰ নাম হৈছে কাবুল। কাবুলীবিলাক কাবুলৰ ওচৰ-কাষৰ মানুহ। আফগানিস্থানৰ ওচৰৰ পেছোৱাৰ, কোৱেটা আদি ঠাইৰ পৰাও কিছু মানুহ আমাৰ দেশলৈ আহে। তেওঁলোকো দেখিবলৈ প্ৰায় কাবুলীবিলাকৰ নিচিনা। আমাৰ মানুহে তেওঁলোককো কাবুলী বুলিয়েই কয়। তেওঁলোকে নিজক পাখ্‌টুন বোলে।

আজিলৈ সামৰিলোঁ। এতিয়াৰ পৰা কোনো কোনো চিঠি বৰ দীঘলীয়া হব যেন দেখিছোঁ।

কথা আধাকৈ শেষ কৰিব নোৱাৰি। অহা বাৰৰ চিঠিখনত আৰু কেইখনমান দেশৰ কথা ক'ম। ইতি—

তোমাৰ
শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

চিঠি—৬

গুৱাহাটী
৩০।৬।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

জাৰকালি আমাৰ দেশলৈ বহুত হাত-চোৰা মানুহ আহে। সেই বিলাকৰ ভিতৰত কিছুমান কাশ্মীৰৰ পণ্ডিতো আহে। কাশ্মীৰৰ বামুণ-বিলাকক পণ্ডিত বুলি কয়। বাৰু, কাশ্মীৰ ক'ত কব পাৰানে? ভাৰতবৰ্ষৰ একেবাৰে উত্তৰ পশ্চিমে কাশ্মীৰ দেশ। ই ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতে। কিন্তু ইয়াৰ এছোৱা বৰ্ত্তমান পাকিস্থানৰ দখলত আছে।

পৃথিৱীৰ ধুনীয়া ধুনীয়া ঠাইবিলাকৰ ভিতৰত কাশ্মীৰো এখন। কাশ্মীৰৰ ৰাজধানী শ্ৰীনগৰলৈ পৃথিৱীৰ নানা ঠাইৰ পৰা মানুহ আহে। বৰফেৰে ঢকা পৰ্ব্বত, নৈ, বিল, ফুলনি, ধুনীয়া গছ আৰু স্বাস্থ্যকৰ জল-বায়ুৰে সৈতে কাশ্মীৰ এখন অতি মনোৰম ঠাই।

পৰ্ব্বতৰ ওপৰত থকা কাৰণে শ্ৰীনগৰ এখন ঠাণ্ডা ঠাই। ভাৰতবৰ্ষৰ পাহাৰ-পৰ্ব্বত বিলাকৰ ওপৰত কিছুমান বৰ মনোৰম ঠাই আছে।

ভৈয়ামৰ অসহ্য গৰমৰ সময়তো সেই ঠাইবিলাক জুৰ হৈ থাকে। শ্বিলংখনো তেনে এখন ঠাই।

আমাৰ নিজৰ দেশখনৰ কথা বৰকৈ নকওঁ। এবাৰ পূজাৰ সময়ত গুলাবা, দুয়ো গোটেই ভাৰতবৰ্ষখন ঘূৰি পকি চাই আহিমগৈ। তথাপি এটা বস্তুৰ বিষয়ে নোকোৱাকৈ ভাৰতৰ কথাৰ সামৰণি মাৰিবৰ মন যোৱা নাই। সেই বস্তুটো হৈছে—আগ্ৰাৰ তাজমহল। বহুত বছৰৰ আগেয়ে অসমৰ আহোম ৰজা প্ৰতাপসিংহৰ দিনত আগ্ৰা নগৰত চাহজাহান নামে এজন মোগল সম্ৰাট আছিল। মোগল সম্ৰাটবিলাকৰ কথা বুৰঞ্জীত পাইছা। চাহজাহানৰ মমতাজ নামে এগৰাকী বৰ শুৱনী কুঁৱৰী আছিল। মমতাজ অকালতে মৰে। তেতিয়া তেওঁ মনত ইমান দুখ পায় যে বহুত দিনলৈকে তেওঁৰ মনটোৱে শান্তি পোৱা নাছিল। পিচত তেওঁ মমতাজৰ কবৰৰ ওপৰত এনে এটা ঘৰ সাজিবলৈ থিৰ কৰিলে যিটো পৃথিৱীৰ ভিতৰতে আটাইতকৈ ধুনীয়া ঘৰ হব। তেওঁৰ ইচ্ছা পূৰণ হ'ল। তেওঁ বহুত টকা খৰচ কৰি আৰু বহুত ভাল কাম জনা মানুহ লগাই মমতাজৰ কবৰৰ ওপৰত যিটো ঘৰ সাজিলে সেইটো আজিও পৃথিৱীৰ ভিতৰত আটাইতকৈ

ধুনীয়া ঘৰ বুলি জনাজাত। সেই ঘৰটোৰ নামেই হৈছে তাজমহল। ই মমতাজৰ নাম চিৰকালৰ নিমিত্তে মানুহে নাপাহৰোৱাকৈ ৰাখিব। তাজমহল দেখিবলৈ কেনেকুৱা তাক ওপৰত

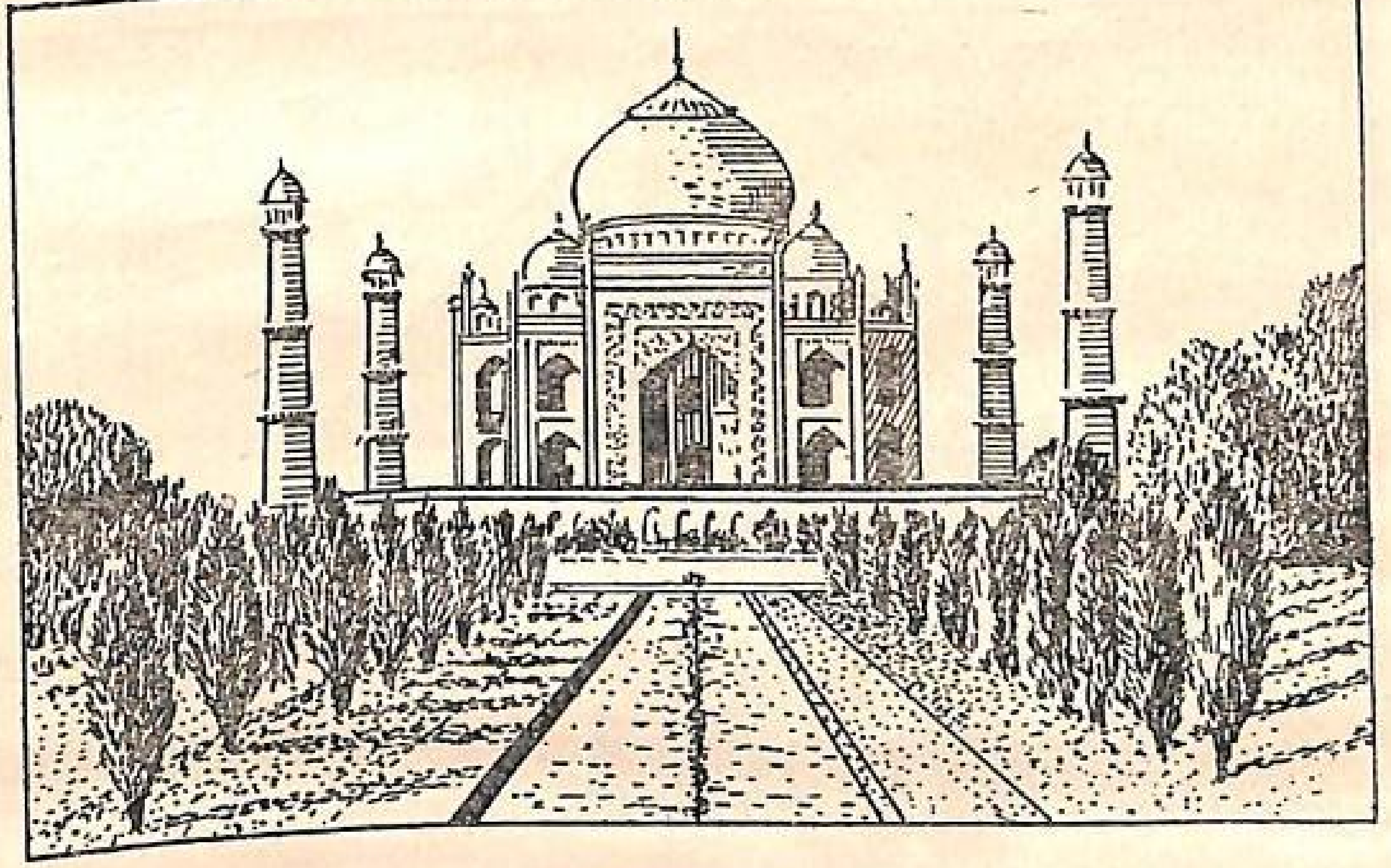

তাজমহল

দিয়া ছবিখনৰ পৰা বুজা যাব। তাজমহলক যদিও আমি ঘৰ বুলি কৈছোঁ ই আচলতে দেখিবলৈ এটা মন্দিৰ বা মছজিদৰ দৰে। জোনাক নিশা তাজ বৰ ধুনীয়া দেখি। ইয়াক চাবলৈ পৃথিবীৰ নানা দেশৰ মানুহ আহে।

কবৰৰ ওপৰত সজা ঘৰ তাজমহল আজি যেনেকৈ গোটেই পৃথিৱীতে জনাজাত হৈছে, তেনেকৈ মিচৰ দেশৰ পিৰামিড নামে কবৰৰ ওপৰত সজা ঘৰবিলাকে গোটেই পৃথিৱীতে

জনাজাত। তাজমহলৰ দৰে পিৰামিড বিলাকো দেখিবলৈ মানুহ থকা ঘৰৰ দৰে নহয়। এইবিলাক মানুহে সজা শিলৰ পৰ্ব্বত বুলিব পাৰি। পিৰামিড বিলাকৰ ওপৰফাল ক্ৰমাৎ সৰু। পিৰামিড

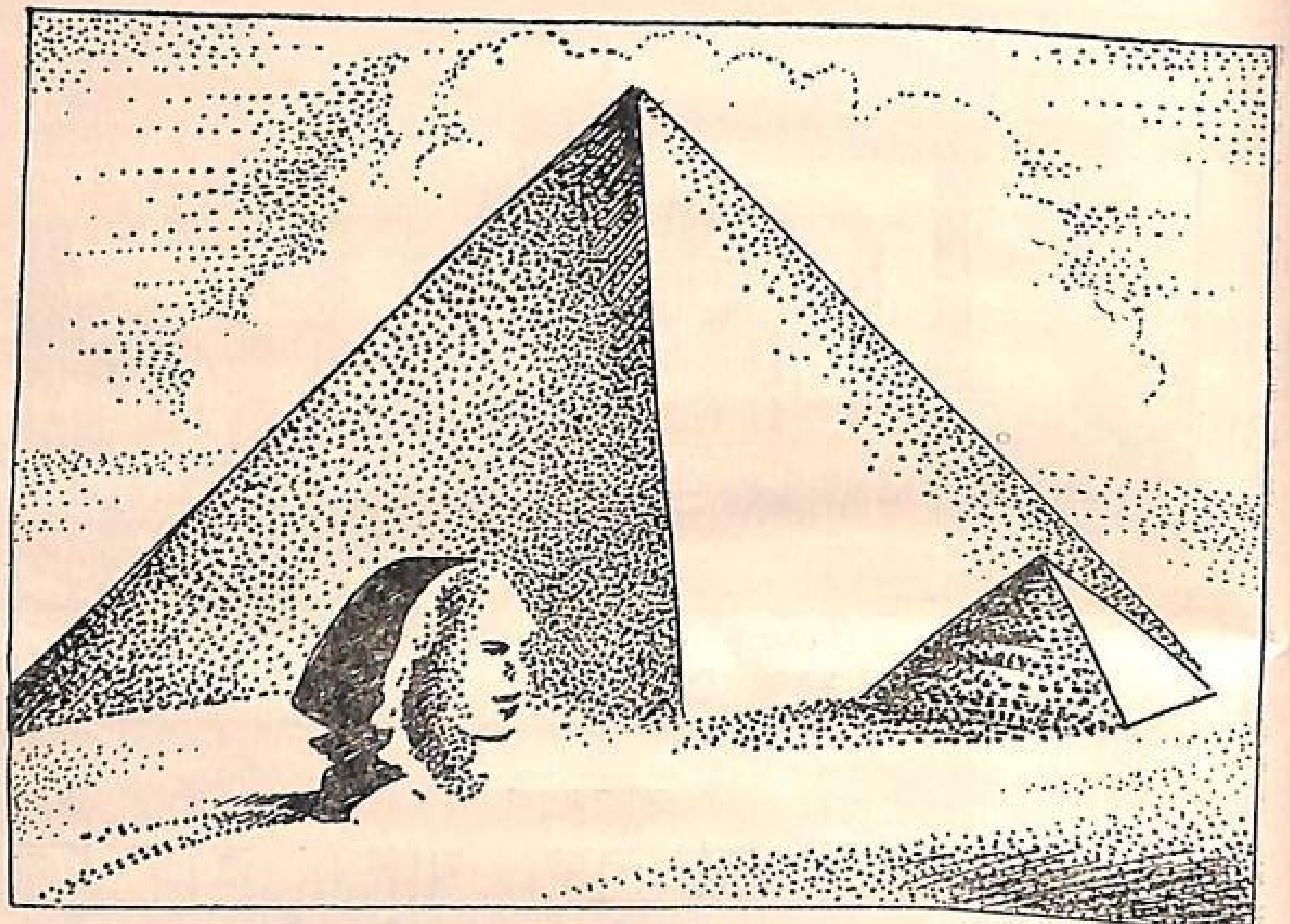

মিচৰৰ পিৰামিড

বিলাক মিচৰৰ ৰজাবিলাকৰ কবৰৰ ওপৰত সজা হৈছিল। মিচৰ দেশৰ আন এটা নাম ইজিপ্ট। ইজিপ্ট আফ্ৰিকা মহাদেশত। ভাৰতৰ দৰে ইজিপ্টো এখন অতি পুৰণিকলীয়া সভ্য দেশ। চীন দেশৰ দৰে সভ্য জগতৰ বহুত আহিলা ইজিপ্টতো বাহিৰ হৈছিল।

আফ্ৰিকাখনৰ দক্ষিণ ফালে বহুত চাহাব আহি

বাস কৰিছে। তেওঁলোক ঘাইকৈ ইংলেণ্ড আৰু হলেণ্ডৰ মানুহ আছিল। এতিয়া আফ্ৰিকাৰ দক্ষিণফাল চাহাবৰে দেশ হৈ পৰিছে। তাৰ আচল মানুহবিলাক কিন্তু নিগ্ৰো।

দক্ষিণ আফ্ৰিকাৰ কিছুমান ঠাইত ভাৰতবৰ্ষৰ পৰা যোৱা বহুত মানুহ আছে।

আফ্ৰিকাত চাহাৰা নামে এখন বৰ ডাঙৰ মৰুভূমি আছে। আমাৰ দেশত মৰুভূমি নাই। সেই কাৰণে মৰুভূমি কাক বোলে তোমাক অলপ কব লাগিব। জাৰ কালি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰত বালি পৰি থকা দেখিছানে? মৰুভূমিও তেনেকুৱা চকুৰে নমনালৈকে বালি পৰি থকা ঠাই। কিন্তু মৰুভূমিৰ বালি সকলো ঠাইতে সমান হৈ নেথাকে। মৰুভূমিবিলাক ওখ চাপৰ। কিছুমান ঠাইত বালি দ'ম খাই একোটা টিলা যেন হৈ থাকে। মৰুভূমিৰ মাজে মাজে কিছুমান ঠাইত মাটিও দেখা যায়। সেই মাটিত পানী পোৱা যায়, আৰু তাত খাজুৰী গছ হয়। চাহাৰা মৰুভূমিৰ সমান ডাঙৰ মৰুভূমি আৰু পৃথিৱীত নাই। ই আকাৰত এখন সৰুসুৱা মহাদেশ বুলি কব পাৰি। চাহাৰা মৰুভূমি দিনত বৰ গৰম আৰু ৰাতি হলে বৰ ঠাণ্ডা হয়।

ইজিপ্ট আৰু উত্তৰ আফ্রিকাৰ দেশ-বিলাকত অতি আদিতে আৰব দেশৰ মানুহে গৈ বাস কৰিছিল। এই আৰব দেশখন ক'ত ক'ব পাৰানে? এই আৰব দেশখন হৈছে এচিয়াৰ

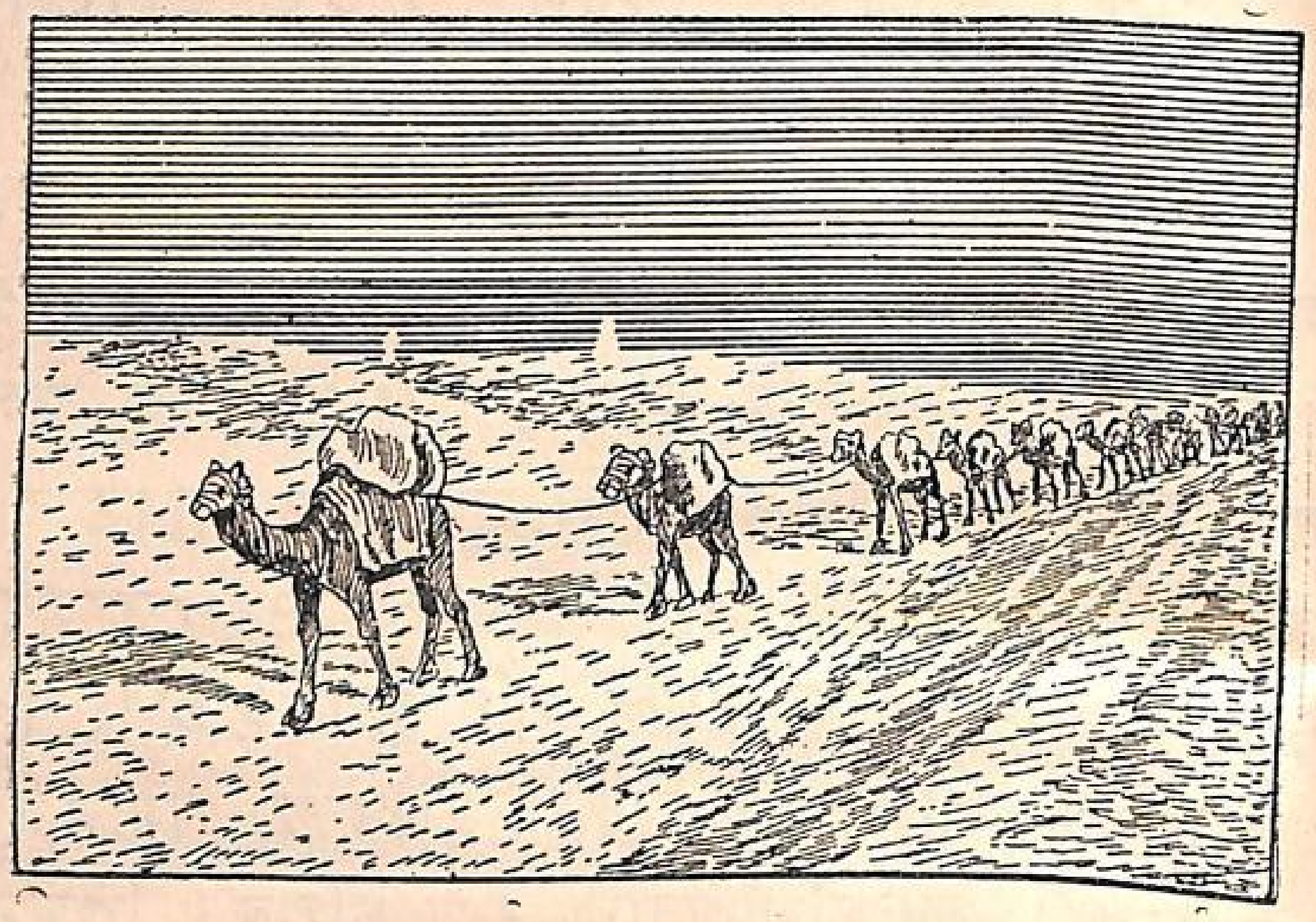

মৰুভূমি

একেবাৰে দক্ষিণ পশ্চিমে। আৰব দেশখনৰ বেছিভাগ ঠায়েই মৰুভূমি। আৰব দেশখন মুছলমান বিলাকৰ কাৰণে বৰ পবিত্র ঠাই; কাৰণ ইয়াতেই মুছলমান ধৰ্ম্ম প্রতিষ্ঠা কৰোঁতা হজৰত মহম্মদে জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল। আৰব দেশৰ মক্কা আৰু মদিনা নগৰলৈ গোটেই পৃথিৱীৰ মুছলমান বিলাকে তীৰ্থ কৰিবলৈ আহে।

আৰব দেশৰ উত্তৰ পশ্চিমে ইজৰাইল্ নামে এখন দেশ আছে। এই দেশখনৰ বিষয়ে তুমি জনা উচিত। ইউৰোপৰ প্রত্যেক দেশত ইহুদী বুলি এটা জাতি আছে। ইংৰাজীত ইহুদী-বিলাকক 'জু' বুলি কয়। ইহুদীবিলাকৰ ইমান দিনে এখন নিজৰ দেশ নাছিল। ইউৰোপৰ বাহিৰেও তেওঁলোক পৃথিৱীৰ বহুত ঠাইত সিঁচৰতি হৈ আছে। তেওঁলোক পৃথিৱীৰ যি দেশত থাকে সেই দেশৰে ভাষা কয় আৰু সেই দেশৰ মানুহৰে নাম লয়। কিন্তু আমাৰ সংস্কৃত ভাষাৰ দৰে তেওঁলোকৰ ধৰ্ম্ম-পুথিবিলাক হিব্রু নামেৰে এটা ভাষাত লিখা। খ্রীষ্টিয়ান ধৰ্ম্ম বাহিৰ কৰোঁতা যিচুখ্রীষ্ট ইহুদী জাতিৰ মানুহ আছিল। নিজৰ দেশ এখন নোহোৱাত ইহুদীবিলাকৰ বহুত অসুবিধা হৈছিল। পিছত কেইখনমান দেশৰ সহায়ত তেওঁলোকৰ কাৰণে দক্ষিণ পশ্চিম এচিয়াত ইজৰাইল নামে এখন সুকীয়া ৰাজ্য পতা হয়।

আজিলৈ সামৰিলোঁ। অহাবাৰ পৃথিৱীৰ আৰু কেইখনমান দেশৰ কথা ক'ম। ইতি—

তোমাৰ

শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

চিঠি—৭

গুৱাহাটী
৮।।৭।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

আমাৰ দেশৰ চাহাববিলাকক দেখিছা। তেওঁলোকৰ বেছি ভাগেই ইংৰাজ। ইংৰাজ বিলাকৰ দেশখনৰ নাম ইংলেণ্ড আৰু মহাদেশ-খনৰ নাম ইউৰোপ। কিন্তু ইউৰোপত অকল ইংৰাজেই নহয়, আন বহুত জাতিও আছে। তেওঁলোক সকলোৰে গাৰ বৰণ বগা। ইউৰোপত থকা গোটেই দেশবিলাকৰ কথা ক'বলৈ মোৰ সময় নহ'ব। তোমাক আন কথা কিছুমানো ক'ব লগীয়া আছে।

জাৰমেনবিলাকৰ নাম শুনিছা। তেওঁলোক বহুত বিষয়ে ইউৰোপৰ জাতিবিলাকৰ ভিতৰত এটা লেখত ল'ব লগীয়া জাতি। এতিয়া জাৰমেন-বিলাকৰ দেশখন দুভাগ হৈ আছে।

যোৱা মহাযুদ্ধৰ সময়ত জাৰমেনি দেশখন ল'বলৈ এফালে ইংৰাজ আৰু আমেৰিকান-বিলাকে আগবাঢ়ি আহিছিল; আনফালে ৰুছ

দেশৰ সৈন্যবিলাক আগবাঢ়ি আহিছিল। ইয়াৰ ফলতেই দেশখন দুভাগ হৈ গ'ল।

ইউৰোপত ফৰাচী বুলি এটা বৰ সভ্য জাতি আছে। তেওঁলোকৰ দেশখনৰ নাম ফ্ৰান্স। আগেয়ে ভাৰতবৰ্ষৰ কিছুমান ঠাই ফৰাচীবিলাকৰ দখলত আছিল। এতিয়া তেওঁলোকে নিজেই সেই ঠাইবিলাক এৰি থৈ গৈছে। আগেয়ে পৰ্টুগীজ বিলাকৰ দখলতো ভাৰতবৰ্ষৰ কেইখনমান ঠাই আছিল। ইউৰোপত পৰ্টুগাল নামে এখন সৰু দেশ আছে। তাৰ মানুহবিলাকক পৰ্টুগীজ বোলে।

ইটালী এখন বৰ পুৰণি সভ্য দেশ। আগেয়ে ইটালীৰ মানুহবিলাকক ৰোমান বুলিছিল। ইউৰোপৰ বহুত ঠাই ৰোমানবিলাকৰ দখলত আছিল। গ্ৰীচো এখন বৰ পুৰণি সভ্য দেশ। তাৰ মানুহবিলাকক গ্ৰীক্ বোলে।

ইউৰোপত বেছি ভাগ মানুহেই খৃষ্টিয়ান। কেৱল তুৰস্কখন মুছলমানৰ দেশ। তুৰস্কৰ বাহিৰে ইউৰোপৰ আন কেইবাখনো দেশত নিচেই কম পৰিমাণে মুছলমান মানুহ আছে। হিন্দু মানুহ ভাৰতবৰ্ষৰ বাহিৰে আন ক'তো নাই। আজি-কালিহে দক্ষিণ আফ্ৰিকা, মালয়, ছিঙ্গাপুৰ, বৃটিছ

গিয়ানা আদি কিছুমান ঠাইত ভাৰতবৰ্ষৰ পৰা হিন্দু মানুহ গৈ বাস কৰিছে। মুছলমান মানুহ এচিয়া আৰু আফ্ৰিকাৰ প্ৰায়বিলাক দেশতে আছে। আমেৰিকাতো কিছুমান মুছলমান মানুহ আছে।

বৌদ্ধ মানুহ ঘাইকৈ লঙ্কা, তিব্বত, মানদেশ, চীনদেশ, জাপান, নেপাল, চিকিম, ভূটান, শ্যাম, ইণ্ডোচীন আদি উত্তৰ আৰু পূব এচিয়াৰ দেশবিলাকত আছে। ইউৰোপৰ দেশবিলাকৰ কথাৰ লগতে পৃথিৱীৰ প্ৰধান ধৰ্ম্ম তিনিটাৰ মানুহবিলাক ক'ত ক'ত থাকে সেইবিষয়েও থাওকতে কৈ থলোঁ।

এতিয়া আকৌ ইউৰোপলৈ আহোঁহঁক। ইউৰোপৰ দেশবিলাকৰ ভিতৰত ৰুছ দেশেই আটাইতকৈ ডাঙৰ। ৰুছ দেশ ইউৰোপৰ বাহিৰেও এচিয়াৰ বহুত ঠাই বিয়পি আছে। পৃথিৱীৰ ভিতৰত ৰুছীয়া আৰু আমেৰিকা এই দুখনেই আটাইতকৈ ডাঙৰ দেশ। কিছুমান কাৰণত এই দুখন দেশৰ ভিতৰত সদায় অৰিয়া-অৰি লাগিয়েই আছে।

উত্তৰ আমেৰিকা আৰু দক্ষিণ আমেৰিকা বুলি দুখন মহাদেশ আছে। ইউৰোপৰ জাতিবিলাক

গৈ সেই মহাদেশ দুখনত বাস কৰিছে। তেওঁ-লোক যোৱাৰ আগেয়ে তাত যিবিলাক মানুহে বাস কৰিছিল সেই মানুহবিলাকক 'ৰেড ইণ্ডিয়ান' বোলে। এতিয়া ৰেড ইণ্ডিয়ান বিলাকৰ সংখ্যা একেবাৰেই কমি গৈছে। অতি আদিতে আমেৰিকা দুখনত কিছুমান বৰ সভ্য জাতি আছিল। সেই জাতিবিলাকৰ চিন এতিয়াও দেখা যায়।

উত্তৰ আমেৰিকা আৰু দক্ষিণ আমেৰিকাত বেলেগ বেলেগ নামেৰে বহুত দেশ আছে। কিন্তু আমি উত্তৰ আমেৰিকাৰ দেশ এখনকহে আমেৰিকা বুলি কওঁ। এই দেশখনৰ পুৰা নাম —আমেৰিকাৰ যুক্তৰাজ্য। আমেৰিকা দেশখনৰ মানুহবিলাকক আমেৰিকান বোলে।

আমেৰিকাত প্ৰথমতে ইংৰাজেই বেছি আছিল। পিচত তালৈ ইউৰোপৰ সকলো দেশৰ মানুহ গৈ বাস কৰিছে। সেই মানুহবিলাকৰ ভাষা বেলেগ বেলেগ হলেও সকলোৰেই ইংৰাজী শিকিব লাগে। ইউৰোপৰ সকলো দেশৰ মানুহবিলাক মিহলি হৈ আমেৰিকান জাতিটো হৈছে। পৃথিৱীৰ ভিতৰত আমেৰিকা এখন বৰ ধনী দেশ।

আমেৰিকাৰ বাহিৰেও ইউৰোপৰ মানুহ বিলাক গৈ অষ্ট্ৰেলিয়া, কানাডা আৰু দক্ষিণ আফ্ৰিকাত বাস কৰিছে। দক্ষিণ আফ্ৰিকাৰ কথা তোমাক কৈছোঁৱেই। কানাডাখন হৈছে আমেৰিকাৰ উত্তৰত। কানাডাৰ মানুহৰ ভিতৰত ইংৰাজ আৰু ফৰাচীয়েই বেছি।

অষ্ট্ৰেলিয়া দেশখন এচিয়াৰ দক্ষিণ ফালে। অষ্ট্ৰেলিয়াত প্ৰথমতে ইংলেণ্ডৰ মানুহেই সৰহ আছিল। অষ্ট্ৰেলিয়া ইংলেণ্ডৰ কলীয়াপানী আছিল। গুৰুতৰ দোষ কৰা মানুহবিলাকক তালৈ পঠিয়াই দিছিল। এতিয়া অষ্ট্ৰেলিয়ালৈ ইউৰোপৰ সকলো দেশৰ মানুহ গৈ বাস কৰিছে। তেওঁলোক সকলোৱেই ইংৰাজী শিকিব লাগে। অষ্ট্ৰেলিয়া এটা বৰ ডাঙৰ দ্বীপ। ইয়াৰ আকাৰ ইউৰোপৰ চাৰিভাগৰ তিনিভাগ হ'ব।

এতিয়া দেখা গ'ল পৃথিৱীত ইংলেণ্ডৰ মানুহ গৈ কেবাখনো দেশত বসতি কৰিছে। ইংলেণ্ডৰ মানুহবিলাকক যে ইংৰাজ বোলে সেইটো তুমি জানাই। ইংলেণ্ড দেশখন এটা দ্বীপৰ ভিতৰত। এই দ্বীপটোক গ্ৰেট বৃটেইন বোলে আৰু ইয়াৰ মানুহবিলাকক বৃটিছ বোলে। গ্ৰেট বৃটেইন দ্বীপৰ উত্তৰ ভাগৰ নাম স্কটলেণ্ড, দক্ষিণ ভাগৰ নাম

ইংলেণ্ড আৰু পশ্চিম ভাগৰ নাম ওৱেলচ্। স্কটলেণ্ডৰ মানুহক স্কচ্ বোলে আৰু ওৱেলচৰ মানুহক ওৱেলচ্ বোলে। তিনিওটা জাতি গোট খাই বৃটিছ জাতি হৈছে। এই তিনিওটা জাতি সুকীয়া আৰু আগেয়ে তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেকৰেই বেলেগ ভাষা আছিল। আজিকালি প্ৰায় সকলোৱেই ইংৰাজী ভাষা কয়। পৃথিৱীৰ য'লৈকে ইংৰাজ জাতি গৈছে লগতে ওচৰচুবুৰীয়া স্কচ্, ওৱেলচ্ আৰু আইৰিছ জাতিও গৈছে। তেওঁলোক সকলোৱে ইংৰাজী ভাষা কয় কাৰণে আন দেশৰ মানুহে এই সকলোকে ইংৰাজ বুলি ভাবে।

গ্ৰেট বৃটেইনৰ পশ্চিমে আয়াৰলেণ্ড দ্বীপ। ইয়াৰ মানুহবিলাককে আইৰিছ বোলে। আগেয়ে আইৰিছবিলাকৰ বেলেগ ভাষা আছিল। এতিয়া বেছি ভাগেই ইংৰাজী কয়। আয়াৰলেণ্ড দেশখন আগেয়ে বৃটিছৰ তলত আছিল; এতিয়া স্বাধীন হৈছে। কিন্তু আয়াৰলেণ্ডৰ উত্তৰ ফালে এছোৱা এতিয়াও বৃটিছ সাম্ৰাজ্যৰ ভিতৰত। সাম্ৰাজ্য মানে বুজিছানে? একেজন ৰজাৰ তলত থকা বেলেগ বেলেগ ৰাজ্যবিলাক গোটখাই এখন সাম্ৰাজ্য হয় আৰু সেই ৰজাজনক সম্ৰাট বোলে। বৰ্ত্তমান বৃটিছ সাম্ৰাজ্য আৰু নোবোলে। তাৰ

ঠাইত বৃটিছ কমনৱেলথ্ অব নেশ্যনচ্ শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। বহুত স্বাধীন জাতি স্ব-ইচ্ছাৰে এই কমনওৱেলথৰ ভিতৰত আছে।

এটা কথা মহীধৰ। এইদৰে দেশবিলাকৰ কথা কৈ শেষ কৰিব খুজিলে বহুত দিন লাগিব। পৃথিৱীত আৰু বহুত দেশ আছে। এতিয়া দেশবিলাকৰ কথা আৰু থ'লোঁ। অহাবাৰৰ চিঠিখনত তোমাক পৃথিৱীৰ জীৱ-জন্তু কিছুমানৰ কথা ক'ম। ইতি—

তোমাৰ
শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

চিঠি—৮

গুৱাহাটী
১৬।৭।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

পৃথিৱীত যেনেকৈ বহুত বেলেগ বেলেগ জাতিৰ মানুহ আছে সেইদৰে পৃথিৱীত বহুত বেলেগ বেলেগ বিধৰ চৰাই-চিৰিকতি আৰু জীৱ-জন্তু আছে। পৃথিৱীৰ বহুত ডাঙৰ ডাঙৰ নগৰত বেলেগ বেলেগ বিধৰ চৰাই-চিৰিকতি আৰু জীৱ-জন্তুবিলাকক মানুহে থোপতে চাবৰ কাৰণে এডোখৰ বেৰ দিয়া ঠাইৰ ভিতৰত থৈ দিয়া হয়। এনেকুৱা ঠাইবিলাকক পশুশালা বোলে। ইংৰাজীত পশুশালাক 'জু গাৰ্ডেন' বোলে। চুটিকৈ জু গাৰ্ডেনক জু বুলি কোৱা হয়।

কলিকতাত এখন ডাঙৰ জু গাৰ্ডেন আছে। মই যোৱাবাৰ কলিকতালৈ যাওঁতে জু চাবলৈ গৈছিলোঁ। কলিকতাৰ জু গাৰ্ডেনত পৃথিৱীৰ প্ৰায়বিলাক জীৱজন্তু আৰু চৰাই-চিৰিকতি আছে। মই কলিকতাৰ জু গাৰ্ডেনত দেখা প্ৰত্যেকটো জীৱ-জন্তু আৰু চৰাই-চিৰিকতিৰ কথা নকওঁ। তাৰ ভিতৰত কেইটামানৰ কথাহে ক'ম।

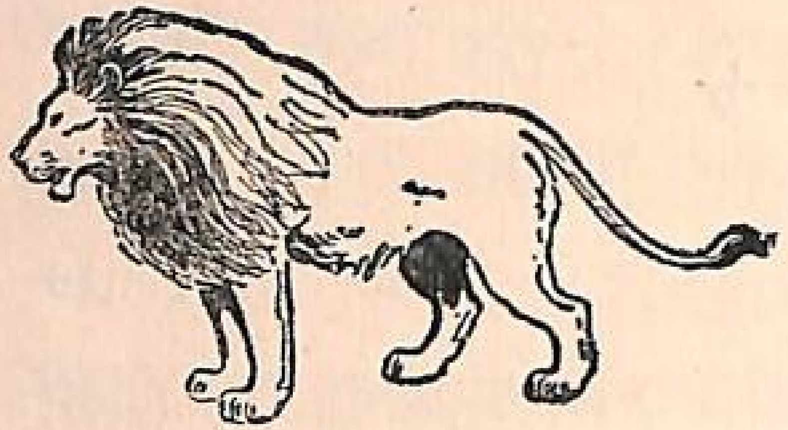

সিংহ

হৰিণ

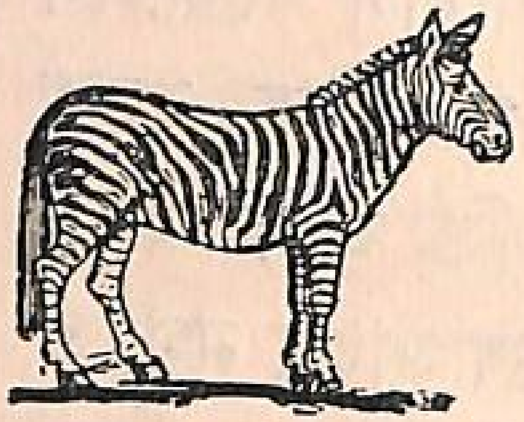

জেব্ৰা

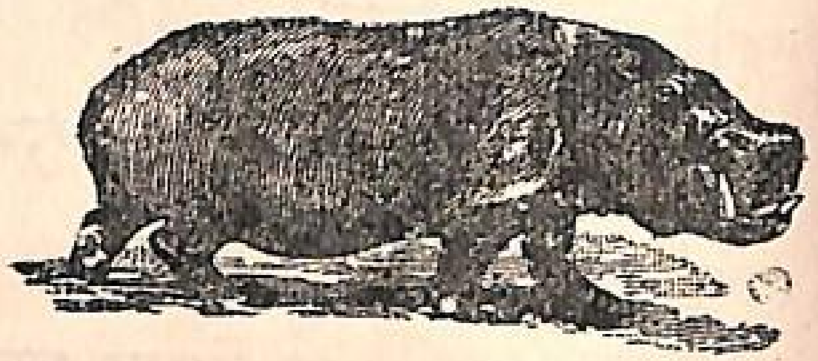

জলহস্তী

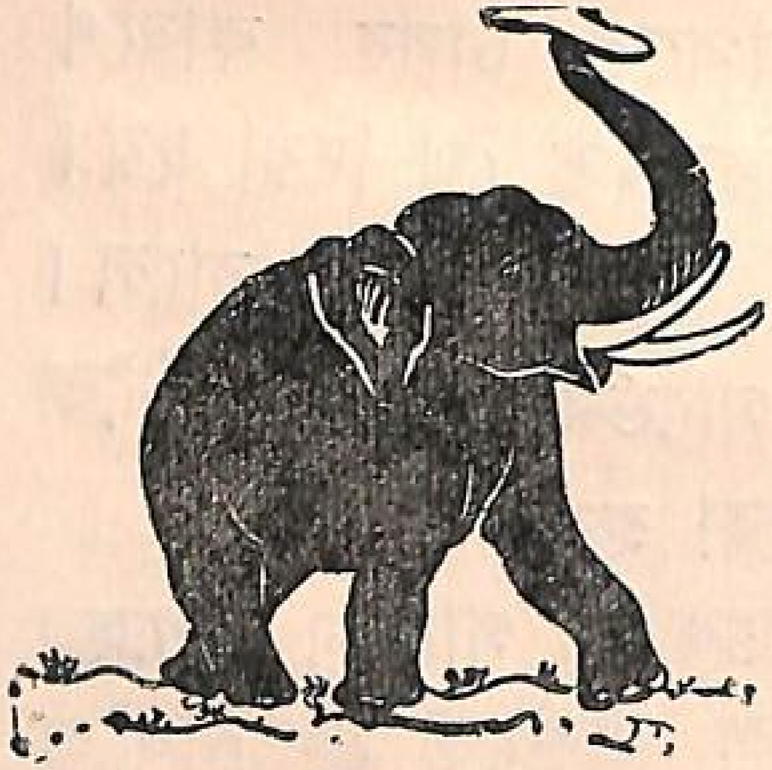

হাতী

উট

শিয়াল

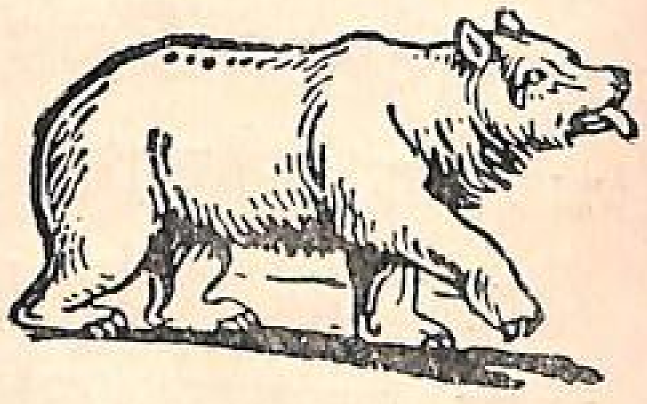

ভালুক

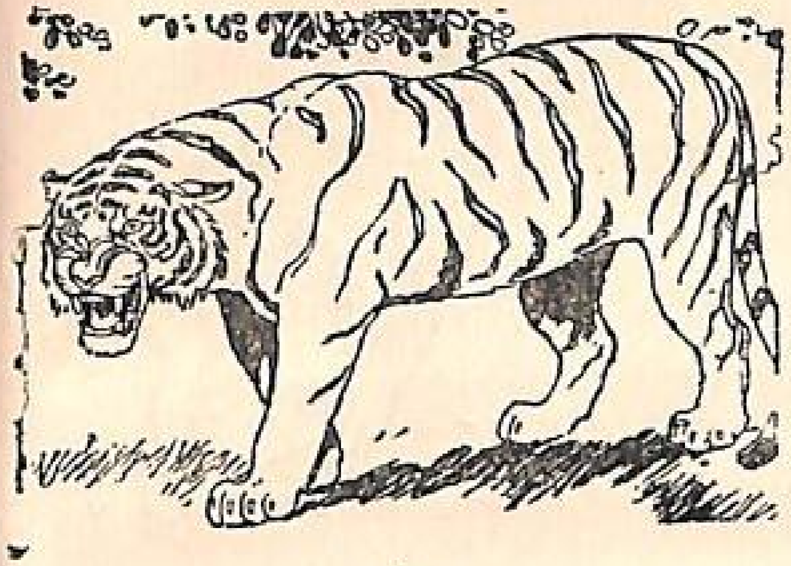

বাঘ

ধনেশ পখী

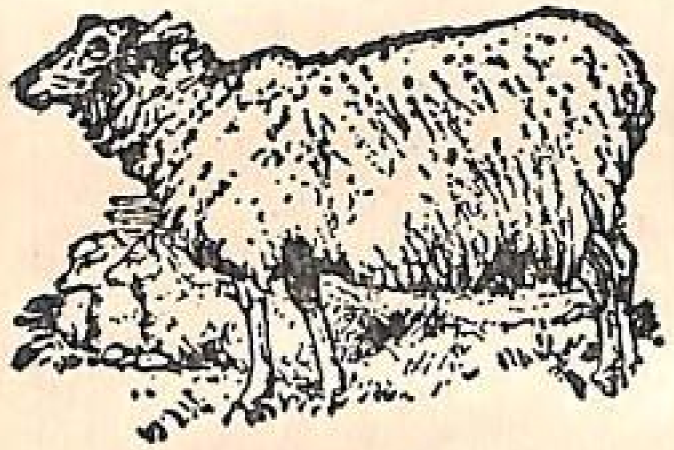

ভেৰা

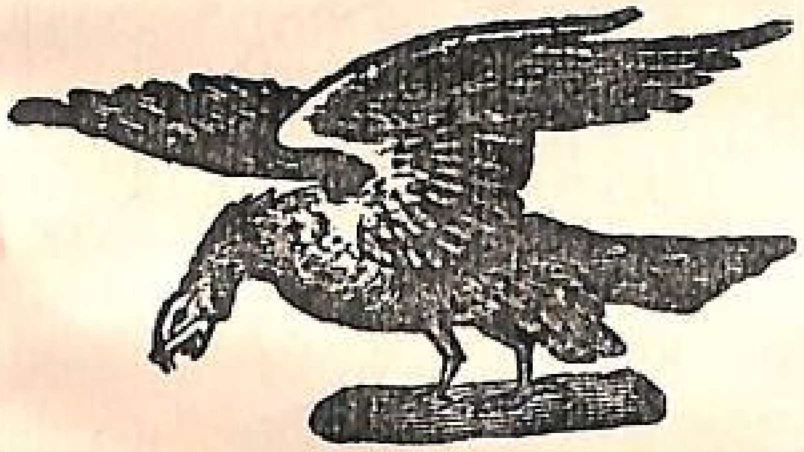

ঈগল

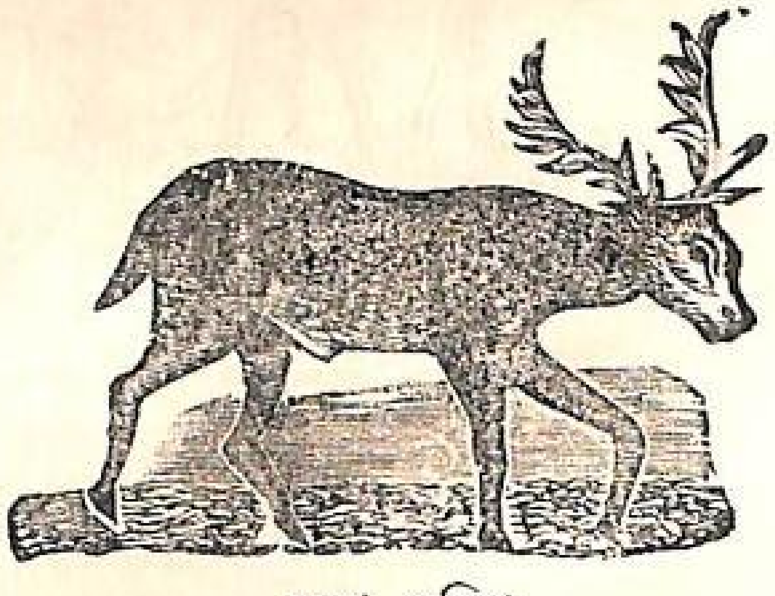

বল্লা হৰিণ

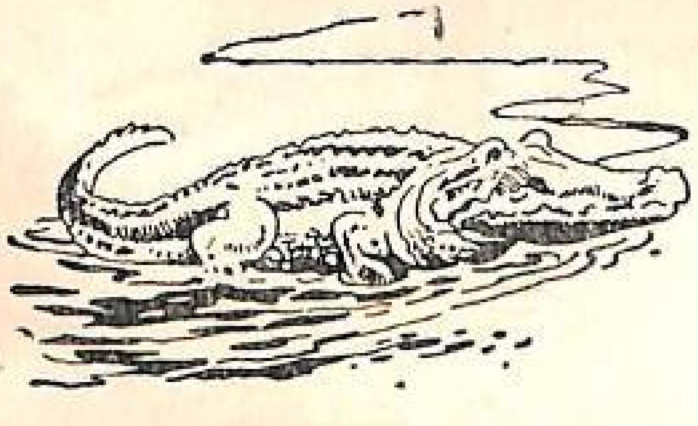

ঘড়িয়াল

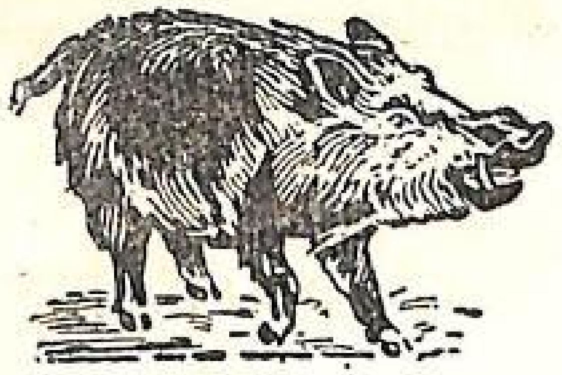

বৰা

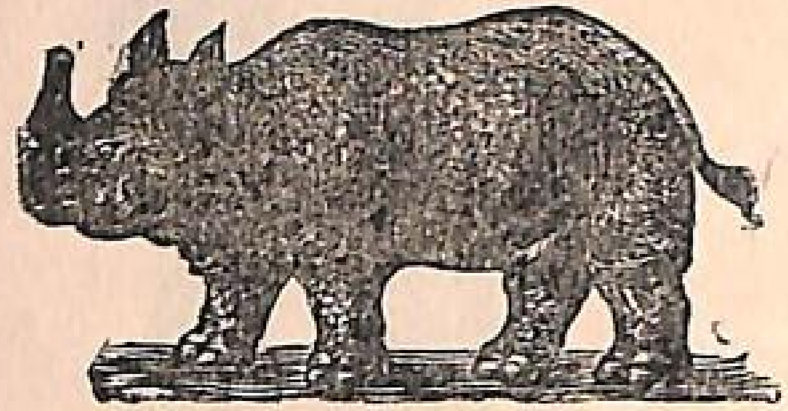
গঁড়

বেবুন

জিৰাফ

ওৰাংওটাং

গৰিলা

চিম্পাঞ্জী

অসমৰ গঁড় এটা বৰ আপুৰুগীয়া জন্তু। বৰ্ত্তমান সময়ত অসমৰ বাহিৰে আন ঠাইত বৰ বেছি গঁড় নাই।

সিংহ বোলা জন্তুটো বহুতে দেখা নাই। ই ঘাইকৈ আফ্ৰিকাত থাকে। এচিয়াৰ কোনো কোনো ঠাইতো দুই এটা সিংহ দেখা যায়। ভাৰতবৰ্ষৰ পচিম ফালে গিৰ নামে এখন হাবিত কিছুমান সিংহ আছে। আমাৰ অসমৰ গঁড়ৰ দৰে চৰকাৰে সেই সিংহবিলাকক কাকো মাৰিবলৈ নিদিয়ে।

ভাৰতবৰ্ষ আৰু দক্ষিণ-পূব এচিয়াৰ কিছুমান ঠাইত বাঘ আছে। ইউৰোপত বাঘ নাই কিন্তু তাত ডাঙৰ কুকুৰৰ দৰে এবিধ জন্তু আছে। সেইবিলাকক উল্‌ফ্‌ বোলে। আমাৰ অসমত তেনেকুৱা জন্তুক ৰাং-কুকুৰ বোলে। উল্‌ফ্‌ ইউৰোপৰ বাহিৰেও এচিয়া আৰু আফ্ৰিকাৰ কোনো কোনো ঠাইত দেখা যায়। কিন্তু ইউৰোপৰ সকলো দেশতে উল্‌ফ্‌ আছে। উল্‌ফ্‌-বিলাকে জাকপাতি ফুৰে। সিহঁতে মানুহ খায়।

অষ্ট্ৰেলিয়াত কেঙ্গৰু নামেৰে এবিধ আচৰিত জন্তু আছে। ইয়াৰ মাইকীবিলাকৰ পেটত একোটা মোনা থাকে। তাত সিহঁতে পোৱালি-

বিলাক ডাঙৰ নোহোৱালৈকে লৈ ফুৰে। অষ্ট্ৰেলিয়াত এমু নামেৰে এবিধ বৰ ডাঙৰ ওখ চৰাই আছে। ইয়াৰ ডেউকা নাই কিন্তু ই ঘোঁৰাতকৈ বেগাই দৌৰিব পাৰে। এমু চৰাই দেখিবলৈ আফ্ৰিকাৰ উট চৰাইৰ নিচিনা।

উট চৰাই আফ্ৰিকাত থাকে। ই বৰ ডাঙৰ আৰু ওখ। ইয়াৰো ডেউকা নাই। মৰুভূমিৰ বালিত ই বৰ বেগাই লৰি যাব পাৰে। আফ্ৰিকাৰ দৰে নানা বিধৰ জীৱ-জন্তু পৃথিৱীৰ আৰু ক'তো নাই। ইয়াত গৰিলা নামে মানুহৰ সমানে ডাঙৰ এবিধ বান্দৰ আছে। দক্ষিণ-পূব এচিয়াৰ কিছুমান ঠাইতো মানুহৰ সমান ডাঙৰ এবিধ বান্দৰ আছে। সেইবিলাকক ওৰাং-ওটাং বোলে। আফ্ৰিকাত বৰ দীঘল ডিঙিৰে সৈতে ঘোঁৰাৰ দৰে এবিধ জন্তু আছে। সেই-বিলাকক জিৰাফ বোলে। তাত ঘোঁৰাৰ দৰে আৰু এবিধ জন্তু আছে। সেই জন্তুটোৰ গোটেই গাত আঁচ আছে। জন্তুটোৰ নাম জেব্ৰা। আফ্ৰিকাত পানীত থকা, ক'লা ৰঙৰ আৰু দেখিবলৈ আগঢ়ী এবিধ জন্তু আছে। সেই জন্তুবিলাকক হিপ'পটেমাচ বা জলহস্তী বোলে। আমাৰ ইয়াত নানাবিধৰ সাপ আছে। কিন্তু

আফ্ৰিকাত আমাৰ দেশৰ সাপতকৈও ভয়লগা নানা বিধৰ সাপ আছে।

অষ্ট্ৰেলিয়াৰ দৰে দক্ষিণ আমেৰিকাতো কিছুমান অদ্ভুত ধৰণৰ জীৱ-জন্তু আছে। তাত পিউমা নামে এবিধ সিংহ আছে আৰু জাগুৱাৰ নামে এবিধ বাঘ আছে। পিউমাই জোকাই নললে সহজে মানুহক আক্ৰমণ নকৰে। আন জীৱ-জন্তু খায়েই সিঁহত সন্তুষ্ট। আগেয়ে আমাৰ দেশত আল্‌পাকা নামে এবিধ গৰম কাপোৰ বৰকৈ চলিছিল। দক্ষিণ আমেৰিকাত আল্‌পাকা নামে এবিধ গাত বৰ লোম থকা ছাগলী আছে। সেই জন্তুটোৰ লোমৰ পৰা আলপাকা কাপোৰ তৈয়াৰ হয়। আফ্ৰিকাৰ উটচৰাই আৰু অষ্ট্ৰেলিয়াৰ এমু চৰাইৰ দৰে তাত ৰিয়া নামেৰে এবিধ চৰাই আছে। তাত শ্লথ্ নামে এবিধ বৰ এলেহুৱা জন্তু আছে। এই জন্তুটোৱে অকণো লৰচৰ নকৰি গছৰ ডালত তলমুৰাকৈ ওলমি থাকিবলৈ ভাল পায়।

পৃথিৱীত ভাটৌ, ময়না, ম'ৰা, বাৰ্ড অৱ পেৰেদাইজ আদিৰ দৰে কিছুমান বৰ ধুনীয়া চৰাই আছে।

চিকাৰী চৰাইৰ ভিতৰত ঈগোল চৰাইৰ নাম

গোটেই পৃথিৱীত জনাজাত। ঈগোল চৰায়ে সুবিধা পালে সৰু সৰু ভেৰা পোৱালি আৰু মানুহৰ কেঁচুৱাও লৈ যায়। গ'ল্ডেন ঈগোল নামে এবিধ ঈগোল চৰাই আছে। ই দেখিবলৈ বৰ ধুনীয়া। মানুহে যাব নোৱৰা স্কটলেণ্ডৰ পৰ্ব্বত বিলাকত কদাচিত দুই এটা দেখা যায়।

চৰাই-চিৰিকতি আৰু জীৱ-জন্তুৰ কথা ইমানতে সামৰিলোঁ। অহাবাৰৰ চিঠিখনত আন কথা ক'ম। ইতি—

তোমাৰ
শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

চিঠি—৯

গুৱাহাটী
২৮।৭।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

নগৰবিলাকত বিজুলী-চাকি দেখিছা। ইংৰাজীত বিজুলী চাকিক ইলেক্‌ট্ৰিক লাইট বোলে। বিজুলী চাকি আজিকালিৰ দিনৰ এটা বৰ কামত অহা বস্তু। বাৰু, বিজুলী বোলা বস্তুটো কি? ডাৱৰীয়া বতৰত আকাশত মেঘে মেঘে খুন্দা খালে চিকমিকাই উঠে আৰু কিছুপৰৰ পিচত গুৰ্ গুৰ্, গুৰ্ গুৰুম কৈ কামানৰ শব্দৰ দৰে শব্দ এটা হয়। ইয়াৰ পৰাই বুজিব পাৰি যে আকাশত বিজুলী উৎপন্ন হৈছে। কেতিয়াবা সেই বিজুলী আহি পৃথিৱীৰ ওখ গছ বা মানুহৰ গাত পৰেহি। ইয়াকে আমি বজ্ৰপাত পৰা বোলো।

পিচে মানুহে বিজুলী পাবলৈ আকাশলৈ বাট চাই নাথাকে। পৃথিৱীতে মানুহে কল-কাৰখানাৰ সহায়ত বিজুলী তৈয়াৰ কৰে। কিন্তু কলকাৰখানাৰ বিজুলী তৈয়াৰ কৰাত যি খৰচ পৰে পানীৰ সোঁতৰ সহায়ত বিজুলী তৈয়াৰ কৰিলে তাতকৈ কম খৰচ পৰে। ইউৰোপ আৰু

আমেৰিকাৰ বহুত ঠাইত মানুহে এইদৰে ৰিজুলী তৈয়াৰ কৰি লৈছে। আমাৰ অসমতে খাচিয়া পাহাৰৰ উমট্ৰু নামে নৈ এখনৰ পানীৰ সোঁতৰ সহায়েৰে এইদৰে ৰিজুলী তৈয়াৰ কৰিছে।

বিজুলীৰে কিমানবিলাক কাম কৰিব পাৰি ভাবিলে অবাক হব লাগে। তাৰে কেইটামানৰ কথা কওঁ। বিজুলীয়ে পোহৰ দিয়ে, গৰম দিনত ঘৰ জুৰ কৰে, ঠাণ্ডা দিনত ঘৰ গৰম ৰাখে, কাপোৰ ইস্ত্ৰি কৰে, কাপোৰ ধোৱে, পানী গৰম কৰে, ভাত ৰান্ধে, ৰেডিঅ' বজায় আৰু ৰেল চলায়। এনেকুৱা ধৰণৰ বহুত কাম বিজুলীৰ সহায়ত কৰা হয়। পিচে বিজুলী মানুহৰ যেনে উপকাৰী বস্তু সেইদৰে ই মানুহৰ গাৰ ভিতৰেদি গ'লে মানুহ তৎক্ষণাৎ মৰি যায়। আমাৰ দেশত মানুহক প্ৰাণদণ্ড দিব লাগিলে টেঁটুত খোৰোচা গাঁঠি লগাই ফাঁচি দিয়ে। আমেৰিকাত প্ৰাণদণ্ড দিয়া মানুহক গাত বিজুলী লগাই দি মৰা হয়।

বিজুলীৰ কথা কলোঁ। মানুহে প্ৰায় বিনা খৰচত বতাহকো কামত লগাব পাৰে। ওপৰত বতাহৰ কল এটাৰ ছবি দিয়া হ'ল। ইংৰাজীত এনে ধৰণৰ বতাহৰ কলক 'উইণ্ড মিল' বোলে। ইউৰোপত হলেণ্ড আৰু আন কিছুমান দেশত এনেকুৱা ধৰণৰ কলেৰে গম পিহি আটা কৰে আৰু আন আন কিছুমান কামত লগায়।

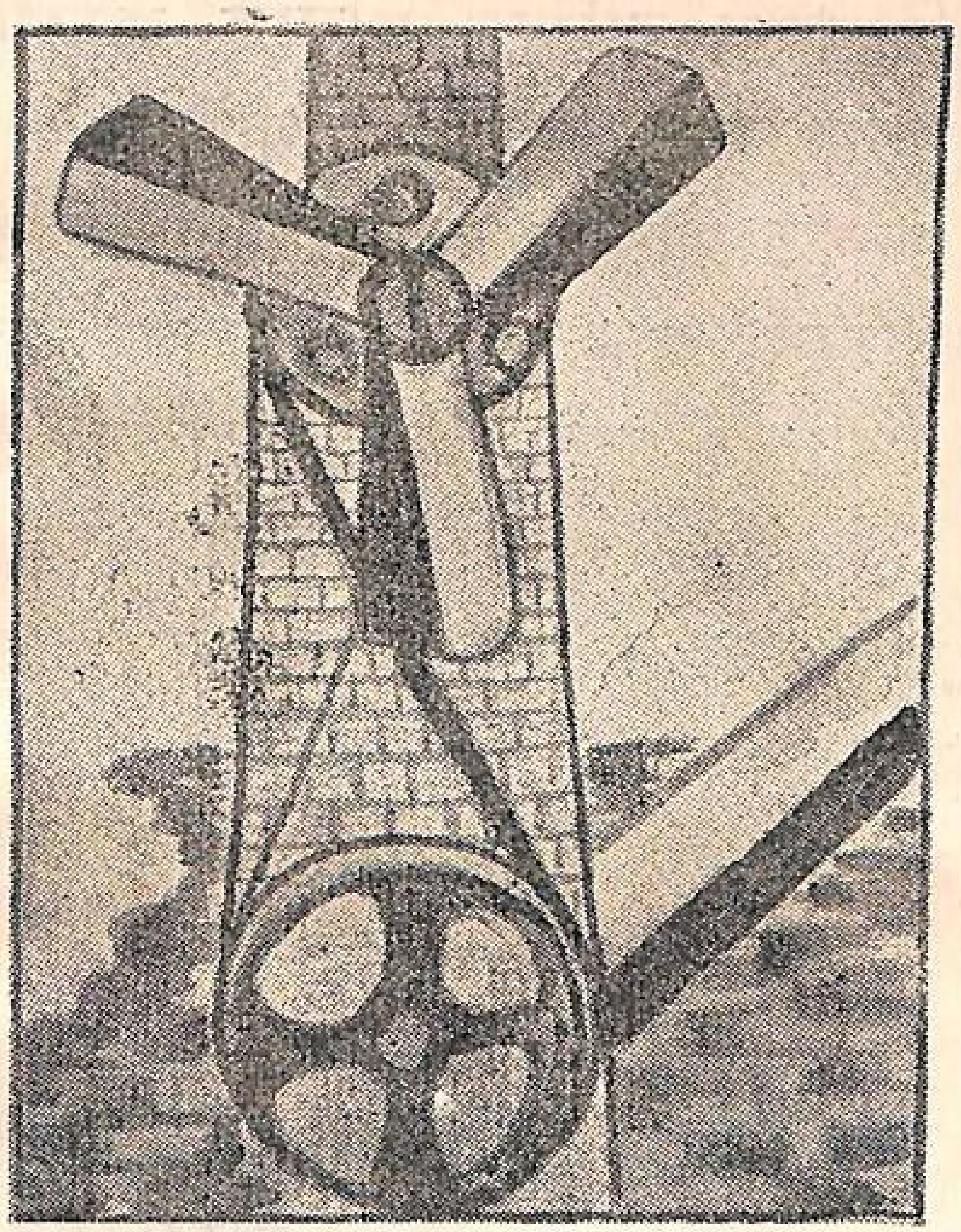

উইণ্ড্ মিল

ভাৰততো এনেকুৱা ধৰণৰ কিছুমান কল কৰাৰ কথা আছে।

বেলিৰ তাপকো মানুহে কামত লগাবলৈ চেষ্টা কৰিছে। আমাৰ ভাৰতবৰ্ষতে বেলিৰ তাপেৰে ভাত ৰন্ধা এবিধ কল বাহিৰ হৈছে। ভাৰতৰ দেখাদেখি আন কেইখনমান দেশেও এনেকুৱা ধৰণৰ কল কিছুমান সাজিছে। এই

বিলাক এতিয়া সকলোৱে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা হোৱা নাই।

এইবিলাকৰ বাহিৰে মানুহে কয়লা, পেট্ৰল আৰু গেচক নানা কামত লগাইছে। আগেয়ে আমাৰ দেশত মানুহে সাধাৰণতে ভাত ৰন্ধাত খৰিৰ বাহিৰে আন বস্তু ব্যৱহাৰ নকৰিছিল। এতিয়া পচিমৰ সভ্য দেশবিলাকৰ দেখাদেখি কয়লা, কেৰাচিন তেল, বিজুলী, গেচ আদিৰ সহায়েৰে ভাত ৰান্ধিবলৈ ধৰিছে। এইবিলাক বস্তু আন নানা কামতো আছে।

আৰু অলপ কথা থাকিল। অহা বাৰলৈ থলোঁ।

তোমাৰ
শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া

চিঠি—১০

গুৱাহাটী
২।৮।৫৪

মৰমৰ মহীধৰ,

তোমালোকৰ গাৱঁৰ পুথি-ভৰালত থকা ৰেডিঅ'টোত গাৱঁলীয়া ৰাইজলৈ অনুষ্ঠান আৰম্ভ হোৱাৰ সময়ত এই গীতটো শুনা—

ৰাইজে মোৰ ৰজা ঐ
বুকুৰে বান্ধে ঐ
ৰাইজে সেৱাৰে থলী
ৰাইজে পালিছে জনমে মৰণে
ৰাইজৰ বলতে বলী ঐ বান্ধে
ৰাইজৰ বলতে বলী।

এই গীতটোত 'ৰাইজে মোৰ ৰজা ঐ' কথা আযাৰ আছে। ইয়াৰ অৰ্থ—আমি ভোট দি যাকে ইচ্ছা তাকে আমাৰ দেশখন শাসন কৰিবলৈ পঠিয়াব পাৰোঁ। ইয়াৰ দ্বাৰা ৰাইজে নিজৰ দেশখন নিজেই শাসন কৰাৰ দৰে হয়। আমি যি দল বা পাৰ্টিকে ইচ্ছা কৰোঁ সেই দল বা পাৰ্টিকে ভোট দিব পাৰোঁ। তাত কোনো বাধা নাই। বৃটেইন, আমেৰিকা আদি দেশত এই একে নিয়ম।

কিন্তু পৃথিৱীৰ কিছুমান দেশত এটা পাৰ্টিৰ বাহিৰে বেলেগ বেলেগ পাৰ্টি থাকিব নোৱাৰে। যেনে— ৰুছ দেশত।

পৃথিৱীৰ বেলেগ বেলেগ জাতিবিলাকে আজি-কালি গোটখাই কাম কৰিবলৈ শিকিছে। ইয়াৰ দ্বাৰা পৃথিৱীৰ দুখীয়া আৰু পাচপৰা দেশবিলাকৰ বহুত লাভ হৈছে। সেইবিলাকৰ পক্ষে অকলে আৰু গাইগুটীয়া ভাবে সকলো কাম কৰা অসম্ভৱ। সেই দেশবিলাকে জাতিবিলাকৰ উমৈহতীয়া পুজিৰ পৰা নানা কামত বহুত সহায় পায়। মেলেৰিয়াৰ নিচিনা বেমাৰ দূৰ কৰিবলৈ, এবিধ নতুন পোক ওলাই খেতি নষ্ট কৰিলে, সদায় ঘাঁহ খাই থাকিলেও গৰুবিলাক নোদোকা নহয় কিয় সেই বিষয়ে অনুসন্ধান কৰিবলৈ আৰু এনেকুৱা নানা বিষয়ে জাতিবিলাকে ইটোৱে সিটোক সহায় কৰে। এইদৰে একেলগে কাম কৰিবৰ কাৰণে পৃথিৱীৰ জাতিবিলাকে যিটো সংঘ পাতিছে সেই সংঘটোৰ নাম হৈছে—ৰাষ্ট্ৰ সংঘ।

এইদৰে যেনেকৈ পৃথিৱীৰ বহুত জাতিয়ে একেলগে মিলিজুলি কাম কৰিবলৈ শিকিছে সেইদৰে পৃথিৱীৰ জাতিবিলাকৰ মাজত নানা কাৰণত সদায় অৰিয়া-অৰি লাগিয়েই আছে।

মহীধৰ, মোৰ চিঠি সামৰিলোঁ। হাতত বহুত পৰীক্ষাৰ কাকত আহি পৰিছে। সেই বিলাক চাব লাগিব। তোমালৈ আৰু দুমাহমান চিঠি দিব নোৱাৰিম।

তোমাৰ

শ্ৰীডম্বৰুধৰ শইকীয়া